

Ø

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 2
April 2026

Tema:

De danske årsmøder i Sydslesvig – et nationalt ritual

GRÆNSEFORENINGEN

Illustration: Rasmus Meisler

06 Grænseregionforsker Rejhan Bosnjak og det danske mindretals foreninger stiller skarpt på De danske Årsmøder i Sydslesvigs historie og elementer, som optakt til årets møder 29. - 31. maj 2026.

Foto stillet til rådighed af Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

24 Tragedien bliver en del af det narrativ, at vi er en lovlydig befolkning, og det er det offer, vi må bringe for retten at leve som danske i vores hjemstavn, siger René Rasmussen.

Foto: Pavel Talankin

32 En ung lærer i Uralbjergene krydser grænsen mellem Rusland og Europa for altid i Oscarvindende dansk dokumentarfilm.

Foto: Henrik Simonsen

40 Kom helt tæt på 6. klasse fra Klokkeholm Skole i Vendsyssel og deres oplevelser med de sønderjyske kagetraditioner.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Ses vi til Årsmøderne?
- 06 Tema: De danske Årsmøder
- 18 Turisme i blodet
- 24 Det danske mindretals store tragedie
- 32 Mr. Nobody gik op mod Putin og vandt en Oscar i Hollywood
- 40 Sønderjyske kagetraditioner i det nordjyske
- 44 "Hvem har lært jer at tale dansk?"
- 51 Nyt fra lokalforeningerne
- 56 Fra vikingeby til vikingeby

Foto: Bund Deutscher Nordschleswiger

Det danske landshold 'Æ Mannschaft' er på hjemmebane i Tønder.

EM i Tønder til sommer

Danmark er vært for et europamesterskab i år. Det sker ikke så tit, men den 12.-15. august 2026 afgøres det i Tønder, hvilket herrehold der er Europas bedste, når der for første gang i Faustball-sportens historie afholdes et europamesterskab for mænd i Danmark.

På dansk kan Faustball oversættes 'nævebold.' Det er en sport, der dyrkes i de tysktalende lande og i lande med et tysk mindretal. Således er det også et hold fra det tyske mindretal i Sønderjylland, der trækker i rødt og hvidt og kæmper for Danmarks ære på hjemmebanen i Tønder.

Der spilles over et bånd, lidt som vi kender det fra volleyball, hvor der spilles over et net. Men Faustball er et meget anderledes, særdeles tempofyldt og teknisk krævende spil, for man slår ikke til bolden med håndfladerne. Det er kun næverne, der må tages i brug.

I Tyskland, som er Faustball-spillets tyske moderland, er der cirka 30.000 udøvende spillere, og det sønderjyske 'Æ Mannschaft' eller 'Team Nordschleswig' spiller i 'der Schleswig-Holsteinliga.'

"Vi fra Team Nordslesvig / Team Denmark Faustbold er stolte af at kunne byde Faustball-europa velkommen i Tønder og bringe vores sport tættere på vores region gennem dette event," skriver Æ Mannschaft på hjemmesiden for turneringen.

I 2023 holdt man en lille generalprøve, da det tyske mindretal i Sønderjylland var værter for det indendørs U19 EM i Faustball i Grænehallerne i Kruså.

Ny bestyrelse for Det lille Teater

Jens Klstrup er valgt som ny formand for det danske mindretals teater i Flensborg, Det Lille Teater. Han har i en del år stået for det tekniske på teatret, ligesom han også har instrueret teatrets forestilling 'Two,' som spillede på teatret i Mariegade i marts. 'Hjemmet' i Mariegade var også ramme om generalforsamlingen i Det Lille Teater, hvor Jens Klæstrup blev valgt som ny formand. Han afløser Helle Evers, som fortalte, at teatret har taget initiativ til og afholdt flere koncerter, ligesom samarbejdet med SSF (Sydslesvigsk Forening) Teater- og Koncertudvalg fortsætter. Til bestyrelsen valgtes: Sølvi Koch, Bea Schulz, Lisbeth Mejer, Anne Stubbe Horn og Lone Krogh.

Beskyttelse af Flensborg Fjord kræver mere end smukke ord

I anledning af den dansk-tyske fagkonference i Sønderborg i februar om Flensborg Fjords fremtid har Christian Dirschauer, som er formand for det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforenings (SSW) gruppe i Slesvig-Holstens landdag i Kiel, rost det danske engagement i beskyttelsen af det fælles farvand og samtidig efterlyst større forpligtelse fra tysk side.

"Danmark viser med den Grønne Trepartsaftale, at ambitiøs miljø- og vandbeskyttelse fungerer, når stat, kommuner og berørte parter tager fælles ansvar. Den slags politisk tempo og konsekvens ville klæde Slesvig-Holsten," sagde Christian Dirschauer.

SSW-politikeren opfordrede derfor Slesvig-Holstens delstatsregering samt byen Flensborg og kredsen Slesvig-Flensborg til at engagere sig mere aktivt og struktureret i det grænseoverskridende arbejde.

"Den danske side trækker læsset. Nu er tiden inde til, at man også på tysk side smøger ærmerne op," siger han.

GRÆNSEFORENINGEN

Magasinet Grænsen nr. 2/2026 88. årgang Udgiver Grænsforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen. Forside Rasmus Meisler Layout Prik

Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S Abonnement Grænsforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2026 nr. 3: 15. juni, nr. 4: 29. august, nr. 5: 12. oktober, nr. 6: 9. december.

Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen online www.graenseforeningen.dk/graensen. ISSN: 0903-2223

Ses vi til Årsmøderne?

Leder

Af Mirco Reimer-Elster Formand for Grænseforeningen

Hvert år samles tusindvis af mennesker i Sydslesvig til De danske Årsmøder. For mange i Sydslesvig er det en tradition, man vender tilbage til igen og igen. For andre er det første gang, de deltager i mindretallets årlige højdepunkt. Men uanset om man kommer som gæst, deltager eller arrangør, er der noget særligt over denne weekend: Årsmøderne viser Sydslesvig fra sin allerbedste side.

Her mødes mindretalsmennesker på tværs af generationer og baggrunde i et fællesskab, der både er festligt, historisk og aktuelt. Der er taler, fælles-sang og flag, men også latter, samtaler og gensyn mellem venner og familie. Årsmøderne er levende kultur, levende historie og mindretalsliv samlet på én gang.

Også for Grænseforeningen er tilstedeværelsen ved Årsmøderne noget helt særligt. På det personlige plan er der for nogle af os tale om et kæركomment gensyn og en tilbagevenden til vores hjemstavn. Som forening er det samtidig en weekend midt i det fællesskab, som vi til daglig arbejder for at udbrede kendskabet til nord for grænsen.

Årsmøderne spiller derfor en vigtig rolle i vores folkeoplysende indsats. Det er til Årsmøderne, at man for alvor oplever, hvad det danske mindretal i Sydslesvig er: et moderne mindretal med stærke institutioner, et rigt kulturliv og en dyb dansk forankring midt i en tysk virkelighed.

Netop derfor er vi glade for at kunne opprioritere Grænseforeningens tilstedeværelse ved Årsmøderne i år. Vores ambition er enkel: Vi vil gøre det muligt for langt flere af vores medlemmer at være med.

Det bliver muligt takket være Sydslesvigudvalget, som har givet grønt lys til at omprioritere midler, der tidligere er blevet brugt på Folkemødet Bornholm. Sydslesvig er ikke noget frilandsmuseum, men et smukt eksempel på mennesker, der aktivt vælger det danske til. Det bliver tydeligt, når man ser Dannebrog vaje i Husum, hører børn synge danske sange på en skole i Sønder Brarup eller mærker den særlige stemning i Medelby. Den erfaring ønsker vi i Grænseforeningen, at flere af vores medlemmer skal have mulighed for at få.

Når vores medlemmer deltager i Årsmøderne, styrker det samtidig forbindelserne over grænsen. Mødet mellem mennesker er fortsat det stærkeste bånd, som vi har. Samtaler over kaffebordet, nye bekendtskaber og vedligeholdelsen af langvarige relationer skaber et netværk af personlige forbindelser mellem Danmark og Sydslesvig.

Men deltagelsen har også en anden vigtig dimension. Når vores medlemmer oplever mindretallet på nært hold, bliver de endnu bedre ambassadører for Sydslesvig. Dermed styrkes også vores folkeoplysende arbejde i Danmark. For når man selv har været der, får fortællingen en helt anden tyngde.

Derfor handler Grænseforeningens øgede tilstedeværelse ved Årsmøderne ikke kun om at deltage i en højt skattet tradition i Sydslesvig. Det handler også om at styrke folkeoplysningen i Danmark. Jeg glæder mig allerede meget til Årsmøderne og håber, at vi ses i Sydslesvig i slutningen af maj. God læselyst!

Tema: De danske Årsmøder

Tema:
De danske
Årsmøder

De danske årsmøder i Sydslesvig – et nationalt ritual

Dannebrog, optog, fællessang og politiske taler på dansk er faste elementer til De danske årsmøder i Sydslesvig i den tyske delstat Slesvig-Holsten syd for den dansk-tyske grænse.

Af Mariella Harpelunde Jensen
Illustrationer: Rasmus Meisler

Årsmøderne afholdes hvert år i slutningen af maj eller starten af juni og samler cirka 20.000 deltagere fra det danske mindretal. I 2026 foregår møderne 29. - 31. maj i en lang række større og mindre byer i delstaten og er en blanding mellem festival, folkemøde og byfest. Møderne understreger forbindelsen mellem det danske mindretal i Tyskland og Danmark. Blandt deltagerne er mindretallets medlemmer i alle aldre. Familier, politikere, foreningsledere, lærere, pædagoger, pensionister og interesserede fra Danmark. Årsmøderne handler om det danske, men også om at synliggøre det danske mindretal for den tyske befolkning. Under årsmøderne er der eksempelvis optog med Dannebrog i gaderne i de tyske byer, samt flyers og plakater på dansk.

Årsmøderne er åbne for alle. Det er gratis at deltage og du kan læse mere om, hvor aktiviteterne finder sted her: <https://syfo.de/om-ssf/aarsmoederne>

Læs mere her:

Grænseforeningen deltager i flere arrangementer, og du kan også være med.

Læs mere her:

Den 39-årige grænseregionsforsker og senioranalytiker Rejhan Bosnjak har fulgt årsmøderne i sit arbejde og via sin personlige interesse for mindretallet i en årrække. Han har forsket i mindretal og blandt andet undersøgt mødernes nationale symboler. Rejhan Bosnjak arbejder i forskningsafdelingen på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, som er en af mindretallets store kulturinstitutioner.

“Årsmøderne er et samlingspunkt for det danske mindretal i Sydslesvig. Hovedarrangøren er Sydslesvigsk Forening (det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, red.)”, fortæller han. “Det er til møderne mindretallets medlemmer, gamle som unge, både ➔

Tema

De danske Årsmøder

indirekte og direkte bekræfter deres danskhed. De bekræfter danskheden både indadtil i gruppen af mindretallets medlemmer, men også udadtil. Her viser de det tyske flertalssamfund, at 'vi er det danske mindretal. Vi er her, og vi trives.' "Jeg synes, det er helt fantastisk, at mindretallets foreninger arrangerer så mange forskellige møder rundt omkring i hele Sydslesvig år efter år, og at der er så mange mennesker, der bakker op", forklarer Rejhan Bosnjak.

Fra politisk indhold til socialt fællesskab

De danske Årsmøder er blevet afholdt mere end 100 gange. Første gang tilbage i 1921. Møderne er i dag, som dengang, bygget op om tre festlige dage med optog og møder med politiske taler og hilsner. Sang, musik, leg og underholdning. De tre dage er fyldt med danske nationale symboler, der fejrer og synliggør det danske mindretals forhold og forbindelse til Danmark. Det drejer sig om ritualer, kultur, måder at være på, det danske sprog, Dannebrog og den årlige årsmødeplakat med tilhørende motto.

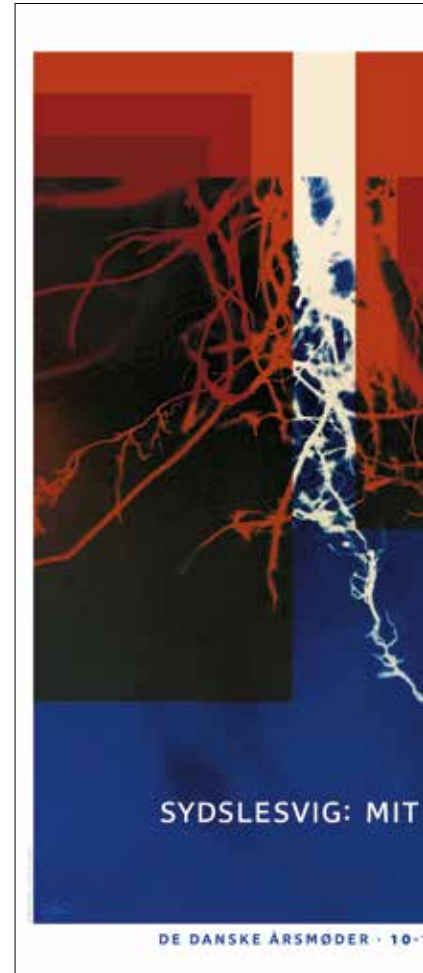
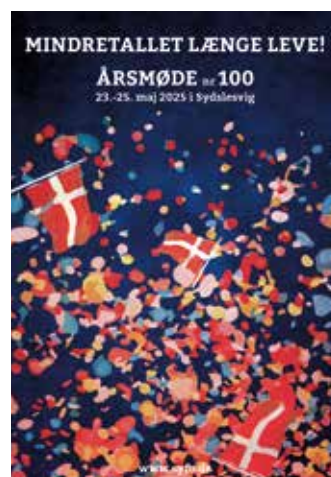
Årets plakatdesigner om årsmøderne

I år har 47-årige Christian Prasno designet plakaten til De danske Årsmøder. Christian Prasno arbejder i en af mindretallets organisationer; Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), bor i Flensborg og er vokset op i Egernførde.

Han betegner sig selv som et "mindretalsmenneske" og husker årsmøderne og deres plakater gennem hele sin opvækst i dansk

Hvilken plakat kan du bedst lide?

Her kan du se optagelser fra De Danske årsmøder i 1948. Dengang deltog 70.000 i festlighederne. Arrangørerne forventer i alt 20.000 deltagere til Årsmøderne i 2026.

børnehave, skole og omkring mindretallets foreningsliv.

Christians plakat er domineret af mottoet for 2026; "Friheden til at være nogen" og har et Dannebrogsk udtryk.

Mindretalsmenneskets mange personligheder

Christian Prasno fortæller:

"Mottoet er den største del af designet på årets plakat, og da jeg godt kan lide typografi, så legede jeg lidt med det. Min grundidé er, hvad man kunne kalde en 'perspektivisk forvrængning', der illustrerer de forskellige facetter af en mindretalsperson, eller de forskellige personligheder eller identiteter, som mange af os i mindretallet jo har".

Christian Prasno taler dansk og hans forældre valgte, at han skulle

gå i mindretallets børnehaver og skoler, fordi hans mor i mange år har arbejdet som børnehavepædagog i en af de danske børnehaver og kan lide kulturen. I hjemmet er Christian Prasno vokset op med tysk, da hans far kommer fra Hessen og derfor ikke behersker det danske sprog.

Christian Prasno arbejder til dagligt med grafisk design og layout i Flensburg og syntes, det er sjovt, at han har fået lov at give sit bidrag til årsmødeplakat-traditionen.

Magasinet Grænsen spurgte til hans personlige favorit blandt de mange årsmødeplakater, og Christian Prasno pegede på plakaterne fra henholdsvis 2019, 2022 og 2025.

Forbindelsen til Danmark er roden til danskheden

Ifølge forsker Rejhan Bosnjak er det et historisk eksistensvilkår, at det danske nationale mindretal i Sydslesvig har Danmark som sit moderland, og ifølge Rejhan Bosnjak er forbindelsen til Danmark altafgørende.

"Det har den været siden grænsedragningen i 1920 af rent overlevelseshæmsige grunde, fordi Danmark ➔

Tema

De danske Årsmøder

støttede mindretallet økonomisk, politisk, kulturelt og socialt,” forklarer han. Men han understreger også, hvor vigtig forbindelsen stadig er.

“Det er jo egentlig den historiske stærke forbindelse, der gør fællesskabet relevant. Det er den forbindelse, som forbundetheden til danskheden har rod i”, siger han. “Det kan godt være, at danskheden syd for den dansk-tyske grænse er anderledes, end den nord for grænsen, men de historiske bånd på tværs af grænsen er afgørende. Og det tror jeg, at mindretallet er meget klar over”, fortsætter han. Mindretallets foreninger har, ifølge Rejhan Bosnjak, gjort en stor

indsats for både at bevare, styrke og oplyse om de historiske bånd til Danmark. Det samme mener han, man kan sige om Grænseforeningen på den danske side.

“Folkeoplysning er en del af arbejdet i mindretallets foreninger, der bl.a arrangerer besøg på skoler rundt omkring i Danmark, hvor bl.a gymnasie- og skoleelever fortæller om mindretallet og dets historie og hverdag”, fortæller han. “Mindretallet er også til stede på Christiansborg, så den politiske bevidsthed er levende, også i dag, men man kan måske spørge sig selv, hvor meget den almindelige dansker ved om det danske mindretal?”, spørger forskeren.

Det bedste og det værste

Årsmøderne har ikke ændret sig meget i form, indhold og funktion i 100 år – men der sker alligevel noget. Magasinet Grænsen spurgte Rejhan Bosnjak om perspektiver på årsmødernes historiske udvikling.

“Jeg synes, at mindretallenes organisationer har været rigtig gode til at facilitere og vedligeholde traditionen omkring De danske Årsmøder. Man er lykkedes med at gøre det tydeligt over for de enkelte medlemmer af mindretallet, at når man arrangerer den her festlige weekend sammen, så er det med fokus på at dyrke mindretalsidentiteten og bekræfte den”, fortæller Rejhan Bosnjak.

“Det er der både fokus på at kommunikere udadtil og indadtil. Alt det kan De danske Årsmøder faktisk rumme”.

Rejhan Bosnjak beskriver også, hvordan der desværre ikke lyttes så meget til årsmødetalerne længere, hvilket ærgrer ham, fordi de som regel indeholder både gode budskaber og spændende tanker.

“Det handler selvfølgelig om respekt overfor de folk, som stiller sig op på talerstolen, men man kan godt have en fornemmelse af, at der ikke bliver lyttet, og at taleren lige så godt kunne lade være med at holde ➔

Mirco Reimer-Elster, formand for Grænse- foreningen

“Jeg glæder mig altid over at komme hjem til Sydslesvig, men Årsmøderne er noget helt særligt. Det er en smuk manifestation af mindretallets aktive tilvalg af det danske, som understreger, at Sydslesvig er en del af noget større.”

Gitte Hougaard- Werner, formand for Sydslesvigsk Forening (SSF)

“Årsmøderne har stor betydning for mig. Det er en weekend, hvor vi særligt mærker fællesskabet omkring det danske. Det er weekenden, hvor vi styrker os selv i det valg, vi har truffet i forhold til at være en del af det danske mindretal. Det er weekenden, hvor vi udadtil viser, at vi er mange, og at vi står fast ved danske, men er åbne og vil hinanden og de andre i en mangfoldig verden.

Det er netop, hvad mottoet i år går ud på – vi er individer i et fællesskab og der er plads til os alle. Det, vi er fælles om, er at ville det danske.”

Tema

De danske Årsmøder

den tale. Det synes jeg er ærgerligt”, fortsætter han.

Denne tendens afspejler et aspekt, som Rejhan Bosnjak kender fra sin forskning, nemlig at der er rigtig mange af de nye medlemmer af mindretallet, som kommer til årsmøderne, men som ikke forstår dansk og derfor ikke kan forstå, hvad talerne på talerstolen siger. “Spørgsmålet er så, om man til Årsmøderne skal gå på kompromis med sproget, f.eks. arrangere nogle taler på tysk, eller om man skal holde fast i traditionen om, at der udelukkende tales dansk til De danske Årsmøder”, forklarer han og tilføjer, at der i udsagnet om udelukkende at tale dansk, ligger en stærk opfordring til de nye medlemmer af mindretallet; de skal lære dansk.

“Heldigvis er spørgsmålet om danske vs. tyske taler ikke en beslutning, jeg som forsker skal træffe”, fortsætter Rejhan Bosnjak.

“Det er en beslutning, som mindretallets foreninger skal træffe i fællesskab, men det er en tendens, jeg observerer. Der er mange nye medlemmer af mindretallet, som ikke taler dansk, og jeg ved også, at det i den generelle debat omkring fornyelse i forhold til Årsmøderne har været fremført, at man måske også holde årsmødetaler på tysk, hvis alle skal kunne være med”.

Historisk udvikling fra nationalitet til socialt fællesskab

Grænseregionsforskeren ser også en anden tendens.

“Hvor De danske Årsmøder 50-70 år tilbage i tiden virkelig var et samlende nationalt anliggende, og formålet med Årsmøderne var det identitetsbekræftende fællesskab

med Danmark, a la “Vi er danske, og vi er i hvert fald ikke tyske, og vi står som noget helt andet end det tyske”, så er der nu andre dagsordener, der presser sig på”.

“Det er ikke længere udelukkende det nationale, som der er fokus på. Der er også rigtig meget fokus på de sociale elementer, f.eks. de mange børneaktiviteter under årsmøderne”, fortsætter han.

“Børnefamilierne, som er tilknyttet mindretallet via bl.a. de danske børnehaver, skoler og andre uddannelsesinstitutioner, sikrer, at fællesskabet omkring Årsmøderne har volumen”, forklarer han.

“Det er et greb som mindretallets foreninger har brugt og bruger. Og det er desværre, som om de to elementer clasher engang imellem. Fokus på bekræftelsen af danskheden, det nationale – overfor fokus på det sociale med børneaktiviteter”.

Nye fortolkninger af danskheden

“Jeg synes, at mindretallets foreninger er blevet bedre til at åbne for forskellige fortolkninger af danskheden. Vi har f.eks. de her mindre møder inden de store fri-luftsmøder, og her kommer unge, gymnasieelever osv., som deler deres tanker, oplevelser og syn på mindretallet. Det er spændende at høre deres syn på, hvad der foregår”, fortæller Rejhan Bosnjak.

“Jeg synes, at det er positivt at inddrage den unge generation. Det er vigtigt. Det er også en form for fornyelse, kan man sige. De unges taler er lige så interessante, hvis ikke mere interessante, end ledernes. Jeg ved jo som forsker, hvad mindretallets ledere kommer til at sige, mens de unges perspektiver er nye”.

Lasse Rodewald, Generalsekretær SSF- Sydslesvigsk forening

“Helt personligt glæder jeg mig til at opleve årsmødearrangementer i hele Sydslesvig. Som en del af mit arbejde har jeg det privilegie at komme meget rundt i vores smukke hjemstavn, også under Årsmødeweekenden. Det bliver fantastisk at få lov til at opleve den særlige magi til arrangementer, som er så forskellige, men alligevel bæres af samme stærke fundament – det danske mindretallets sammenhold, dansk identitet og kultur. Jeg glæder mig!”

Mindretallets foreninger omkring Sydslesvigsk Forening (SSF) fastholder stadig mange af de traditionelle dele af Årsmøderne, f.eks. besøg af prominente politikere fra Danmark. Det er, ifølge grænseregionsforskeren, fordi besøgene illustrerer båndet mellem mindretallet og Danmark.

Mørke tider kalder på åbenhed og positivitet

Lill Magill er formand for Årsmødeudvalget i SSF. Hun er 24 år og studentermedhjælper på Flensborg Avis, men har i flere år arbejdet frivilligt i foreningslivet i Sydslesvig. Magasinet Grænsen interviewede Lill Magill om hendes arbejde med årets udgave af møderne, hvor årets motto er "Friheden til at være

nogen". For hvor kommer mottoet egentlig fra, og hvad betyder det?

"I de her mørke tider med Trump og højredrejning i det politiske landskab i Tyskland ledte vi efter et åbent og positivt motto. Mottoet er tænkt som en fejring af, at vi i mindretallet har friheden til at være os selv".

Lill Magill fortæller, at der til et af de forberedende møder opstod en ide om, at årets motto kunne fokusere på en slags nyfortolkning af de politiske aftaler, som kaldes 'København-Bonn Erklæringerne'.

"Det er nogle vigtige historiske aftaler, som garanterer, at vi som personer i det danske mindretal selv kan vælge, hvordan vi vil være. At mindretallet kan vælge ➔

Foto: Sven Geissler

sin egen måde at være dansk på”, forklarer hun.

Hun fortæller også, at udvalget ønskede et åbent motto, så der er plads til fortolkning for den enkelte, der har lyst til at deltage i møderne.

“Der skal være plads til mange holdninger og versioner af, hvad det vil sige at være en del af det danske mindretal”, forklarer hun.

“Vi er ikke en homogen masse”.

“Vi er som mindretal i en meget privilegeret situation i forhold til mindretalsrettigheder sammenlignet med mange andre steder i

verden. Vi kan være glade for, at vi er så frie til at være dem, vi er. Og i sidste ende fejrer jo os selv i mindretallet under Årsmøderne, så det skal være et motto, der samler os”, fortæller Lill Magill. “Derfor endte vi med ‘Friheden til at være nogen’, og jeg synes, det er et godt og åbent budskab”.

Lill Magill anbefaler at gå med i De danske Årsmøders optog om søndagen i Flensborg.

“Der er bare en sej stemning. Jeg kan lide både at være inde i optoget, men også at se på optoget udefra, fordi der bare er så mange folk og så mange dannebrogslag.”

Magasinet Grænsen spurgte også grænseregionsforsker Rejhan Bosnjak om De danske Årsmøder set i et forskningsmæssigt lys.

Her fortæller forskeren, at den nyeste forskning omkring mindretallet sætter De danske Årsmøders funktion i et nyt lys blandt andet i forhold til den manglende historiske viden om det danske mindretal i både Danmark og Sydslesvig. Især blandt de yngre generationer.

Manglende historisk viden i både Danmark og Sydslesvig

“Der er forskellige analyser, der peger i forskellige retninger. Min personlige oplevelse, når jeg kommer ud og holder foredrag, er, at danskerne ikke ved ret meget om det danske mindretal. Jo længere væk du kommer fra grænsen, jo mindre ved de. Men uvidenheden gælder underligt nok også de danske mindretals unge her i Sydslesvig”, fortæller han.

“Der er desværre rigtig mange af de unge, som går på det danske mindretals to gymnasier i Sydslesvig, som egentlig ikke har elementær viden omkring det danske mindretals historie og kan svare på elementære spørgsmål. Der er grundlæggende en manglende viden om mindretallets udvikling fra 1920 og frem til i dag”.

“Derfor er det så spændende, når der kommer nye gæster fra Danmark til De danske Årsmøder. Så genstartes samtalen om relationen mellem mindretallet og Danmark”, slutter forskeren.

Tre gode råd til nybegyndere til De danske Årsmøder

Rejhan Bosnjak har tre gode råd til gæster, der måske er med til Årsmøderne for første gang.

“Gå med i optoget. Simpelthen for at opleve følelsen

af den stærke aktive bekræftelse af danskheden, når det danske mindretals optog går igennem byen med Dannebrog, faner og musik. Det er en surrealistisk, men også en fed oplevelse på en og samme tid”, forklarer han.

“Det kan godt være, at der er nogen, der synes, at det er grænseoverskridende med de stærke danske nationale symboler, men det er særligt at mærke den bekræftelse i forhold til det danske, der kommer fra den tyske flertalsbefolkning i Sydslesvig. Altså fra de borgere, som årsmødeoptøget passerer. Folk, der stopper op og vinker, eller hænger ud af vinduerne”. Rejhan Bosnjak beskriver også, hvordan man måske i tidligere tider mellem krigene og efter krigene kunne forestille sig, at der var konflikter mellem det danske og det tyske, men hvordan der nu i 2020'erne er smil og fest, når det danske mindretal går i optog i gaderne”. Hans andet råd handler om mødet med de frivillige foreninger.

“Jeg anbefaler også, at man som ny gæst på De danske Årsmøder får talt med de foreninger, der står i boderne under Årsmødernes friluftsmøder. Tal med foreningernes medlemmer for derigennem at få et billede af, hvad det her danske mindretal egentlig er for noget. De vil rigtig gerne fortælle om deres arbejde”, forklarer han.

Lasse Rodewald, Generalsekretær SSF- Sydslesvigsk forening

“De danske Årsmøder er altid ensbetydende med fællesskab, indtryk og masser af hyggelige gensyn. I år har jeg for første gang æren af at være helt tæt på planlægningen. Det er så opløftende at få indblik i, hvordan dedikerede medarbejdere og talrige frivillige ildsjæle allerede fra årsskiftet arbejder målrettet på at få alt til at spille til Årsmøderne. Det danske mindretals brede skuldre viser sig ikke kun under årsmødeweekenden, fællesskabet bærer hele den logistiske proces – og det er dybt imponerende at være viden til!”

Dannebrog og kuldegysninger

Som sin sidste anbefaling anbefaler Rejhan Bosnjak at være til stede, når Dannebrog bliver hejst på Sportspladsen søndag morgen i Flensborg.

“Det gør altså også noget ved en. Det kan ikke undgås. Det er noget særligt at være sammen om at hejse Dannebrog. Jeg får kuldegysninger, men for mig hænger rituallet også sammen med min tid i Livgarden”.

Oplev De Danske Årsmøder 2026 med Grænseforeningen

Grænseforeningen afholder en række arrangementer under De danske Årsmøder i Sydslesvig 29.–31.maj 2026 og inviterer hermed Grænseforeningens medlemmer til at deltage.

Der åbnes for tilmelding til aktiviteterne i en kommende udgave af Medlemsnyt.

Tekst og foto: Mariella Harpelunde Jensen

“Tønning er en hyggelig lille havneby, som har en stor historie. Jeg føler mig rigtig godt tilpas her”, fortæller Laura Ehlers. “Men der er ikke mange arbejdspladser for nogen med min uddannelsesmæssige baggrund. Og her er ikke mange unge på min alder”.

Turisme i blodet

Laura Ehlers er 27 år og født og opvokset i den lille by Tønning i Nordfrisland, som er det kulturgeografiske område ved Sydslesvigs vestkyst i det nordlige Tyskland. Området strækker sig fra Ejderen i syd til Vidåen i nord. I området findes et dansk mindretal. Magasinet Grænsen besøgte Laura Ehlers i det tidligere forår, hvor byen så småt er i gang med at gøre klar til sommerens store ryk ind af feriegæster fra både Danmark og Tyskland. Tønning er kendt for sin maritime stemning og historiske huse. Sejlads, bade-strande og naturoplevelser i det flade marsklandskab. Byen ligger desuden tæt på den UNESCO-beskyttede 'Nationalpark Vadehavet – Nationalpark Schleswig-Holsteinsches Wattenmeer'.

Tredje generation på den danske skole

Laura Ehlers læste Tourism Management i Heide, som ligger 25 kilometer fra byen, og turisme-faget er en tradition i familien, da hendes forældre driver Tønning's ældste souvenirbutik 'Boye Hamkens', som har ligget på byens historiske torv i hele 126 år.

Siden 1935 har der også ligget en dansk skole i Tønning, og det er her Laura og hendes søster Julia voksede op med dansk kultur og det danske sprog i 00'erne. "Mine forældre valgte den danske skole, fordi min mor og mormor havde gået der og var glade for det. Der er et stærkt sammenhold omkring den danske skole i Tønning og gode muligheder for at læse videre", fortæller hun.

"Jeg gik på den danske skole i de små klasser, så skiftede jeg til Husum Danske Skole, hvor jeg fortsatte til 10. klasse".

Laura fortæller på flydende dansk. Et sprog, som hun behersker i en imponerende grad.

Fra 11. klasse skiftede Laura til det danske gymnasium A. P. Møller Skolen i Slesvig. Herefter læste hun International Tourism Management – og i 2022 fik hun så arbejde på Turistkontoret på torvet i Tønning kun få meter fra hendes forældres souvenirbutik. Hun er nu ansat i en af de få faste stillinger indenfor turisme, der er i den lille by.

Et lukket miljø eller?

Laura kunne cykle fra barndomshjemmet til den danske skole på 5-10 minutter, og hun begyndte med at tale dansk i børnehaven.

"Juletræer, julehjerter, fællessang, De danske Årsmøder. Alle de her ting er jo ikke noget, man kender til udenfor det danske mindretal, men den del af dansk kultur voksede min søster og jeg op med i en lille tysk by og så selvfølgelig det danske sprog", forklarer hun. "Det var rigtig, rigtig godt for mig at gå på den danske skole. Jeg synes, det danske system er nemmere for børn, fordi det ikke er så stift. Jeg synes måske, at på den tyske skole er det mere sådan "Hr. lærer", og man skal sige "De", og på den danske skole er det jo altid ➔

“du”, og alligevel er der respekt omkring lærerne. Det er der mange tyskere, der ikke forstår. Så ja, jeg synes, det var en rigtig god barndom på den danske skole”. På spørgsmålet om, hvorvidt man var speciel, når man gik på Uffe Skolen, som den danske skole i Tønning hedder, i 00’erne bliver Laura Ehlers lidt eftertænksom. “Ja, det var vi faktisk. I skolebussen var der nogle gange lidt drilleri, fordi de andre fra de tyske skoler kaldte os ‘De dumme danskere’ (die dumme Dänen). Det var nok altid lidt svært for mig at finde venner uden for den danske boble. Jeg havde alle mine venner i den danske skole”.

“Jeg var heller ikke sådan til at gå ud til sportsklubber eller sådan noget. Hvis jeg var det, ville det måske have været anderledes, for så har man jo mulighed for at lære de andre børn at kende på en helt anden måde, men hvis jeg lavede noget i fritiden; dans eller badminton, var det altid organiseret omkring den danske skole”.

Det danske sprog som indgang til muligheder

“Min mor og mormor taler dansk. Min mor taler godt dansk og min far taler lidt dansk. Han har prøvet at gå til danskundervisning, så han kunne følge med til skole-hjem-samtaler og sådan noget. Han prøver”, forklarer Laura. “Min farfar var på dansk skole indtil 3. klasse. Hver dag kom han hjem fra skole og talte dansk, men hans mor kunne ikke forstå dansk og kunne ikke lide det, så han blev i stedet sendt på den tyske skole. Han har altid sagt, at han ville

ønske, at han havde fortsat på den danske skole, men han var også feriebarndom i Danmark i mange år, så han ville gerne holde forbindelsen til det danske”.

Nu er det danske sprog hos tredje generation i familien Ehlers, blevet en indgang til Lauras arbejde på turistkontoret.

Laura er både aktiv i julesæsonen, hvor det store pakhús Packhaus Tønning ved havnen huser verdens største julekalender, når det gennemrestaurerede pakhús fra 1783 pyntes op med lys og kunst fra midt november og frem til jul – og så selvfølgelig i sommer-sæsonen med badegæster og

Her er Laura Ehlers med Tønnings maskot, sælhunden Todde Tön. Laura deler opgaven med at være inde i dragten med en af sine kolleger på turistkontoret.

turister, der kommer for de gode strande og Vadehavets vilde natur.

Laura Ehlers viser rundt i sine forældres souvenirshop få meter fra sin arbejdsplads på turistkontoret.

“Det var en stor beslutning for mine forældre at overtage den her legendariske butik i Tønning, men det var også næsten en forpligtigelse at føre den historiske butik videre efter så mange år. Det ville ikke være til at holde ud, hvis den blev til et pizzeria eller lignende”, forklarer hun.

“Jeg går tit herhen efter arbejde og får en snak med min mor og far i butikkens lille baglokale”, tilføjer Laura Ehlers.

Laura er kommet i butikken hele sit liv, og det er tydeligt at se, at hun føler sig hjemme her blandt de mange varer til turisterne.

“Min far er fuld af gode ideer til at indkøbe og få lavet nye varer, der promoverer Tønning som rejsedestination. Viskestykker og masser af pyntegenstande”, fortæller hun.

Mine forældres butik er som skabt til hyggeshopping på en varm sommerdag. Der er mange varer og meget at kigge på. Så meget at de lokale skoleelever er så glade for at browse i butikken, at Lauras forældre er blevet nødt til at hænge et skilt op. Der skiltes nu med, at der kun må være 5-6 elever i

butikken ad gangen. Laura smiler. Hun kan selv huske, da hun gik på opdagelse i butikkens legetøjsafdeling som barn.

En fremtid i Tønning

Lige nu bor Laura Ehlers i Husum, som ligger cirka 24 km fra Tønning. Hun bor sammen med sin kæreste, som også har gået på den danske skole i Tønning. Drømmen er at fortsætte med at arbejde i barndommens by.

“Jeg har altid været glad for at hjælpe mennesker med at få en dejlig ferie. Det er det, jeg er vokset op med i min familie – og det kan jeg bare rigtig godt lide”, fortæller Laura.

“Jeg elsker at have kontakt med mennesker hele dagen. Jeg kan ikke bare sidde på kontor. Det er ikke noget for mig. Om sommeren er der mange danskere her, og det er altid godt at træne at tale dansk, hvis jeg ikke gør det, så mangler jeg ord”.

“Min uddannelse indenfor turisme skaber en god mulighed for at sælge og promovere vores lille by og få turister til at komme og opleve, hvor smukt her er i Tønning. Jeg tror, vi bliver boende i Husum, men mit hjerte er stadigvæk også i Tønning”.

Under De danske Årsmøder er der flere aktiviteter i Tønning.

Ferietilbud 2026

HOTEL KOLDINGFJORD

GRÆNSEFORENINGEN

Hotel Koldingfjord har sammensat et helt særligt ferietilbud til alle medlemmer af Grænseforeningen.

Kom og nyd et par afslappende feriedage i de historiske bygninger på Hotel Koldingfjord. En oplevelse, der skifter med årstiderne, og hvor den smukke natur omkring hotellet bringer ro og balance til krop og sjæl.

Priserne inkluderer billetter til Genforenings- og Grænsemuseet i Christiansfeldt i de perioder, hvor museet har åben. Se evt. mere på museet hjemmeside: www.genforeningsmuseet.dk/abningstider-og-priser/

FERIE FOR 2

2 overnatninger i delt dobbeltværelse for 2 personer

i alt **1.745,-**

FAMILIEFERIE FOR 3

2 overnatninger i familieværelse for 2 voksne og 1 barn

i alt **2.495,-**

FAMILIEFERIE FOR 4

2 overnatninger i familieværelse for 2 voksne og 2 børn

i alt **3.245,-**

Priserne er inklusiv stor morgenbuffet.

Tilbudet er gældende i følgende perioder i 2026

13.05 - 17.05 (Kr. Himmelfart)
22.05 - 25.05 (Pinse)
25.06 - 16.08 (Sommerperiode)
09.10 - 18.10 (Efterårsferie)
01.12 - 17.12 (December)

Spis din middag hos os med udsigt

Tilkøb halvpension begge aftener med 2-retters sæsoninspireret menu efter køkkenchefens valg og efterfølgende kaffe/te.

kr.780,- pr. person for 2 dage

Børn fra 3-12 år 1/2 pris

Booking: Hotel Koldingfjords reception på tlf. 75 51 00 00 eller hotel@koldingfjord.dk
Bookingkode: Oplys D-Grænseforeningen samt dit medlemsnummer, telefonnummer og adresse.

Betingelser: Booking senest otte dage inden ankomst. Max. fem værelser per booking. Hotellet afgør værelsernes placering på ankomstdagen. Der er et begrænset antal værelser til medlemsprisen. Priserne er baseret på betaling ved afrejse. Tilbudet kan ikke kombineres med andre rabatter. Tilbudet gælder kun ved ophold, hvor medlemmet selv deltager. Vi kan kun garantere et bord i vores restaurant, hvis der er bestilt halvpension eller reserveret bord i forbindelse med bookingen. Hotellet forbeholder sig ret til at annullere bookingen indtil 30 dage inden ankomst.

Fjordvej 154 - 6000 Kolding - Tlf. 7551 0000
hotel@koldingfjord.dk - www.koldingfjord.dk

Mindehøjtideligheden på Fredshøj
Kirkegård i Flensborg blev dansk
uden tysk heil og honnør.

Det danske mindretals store tragedie

Det var en frygtelig hændelse for det danske mindretal, da allierede bomber ved en fejl ramte et beskyttelsesrum med børnene fra en dansk børnehave, og 15 børn blev dræbt. Det blev en kamp for mindretallet at finde mening i tragedien og få ofrene til at passe ind i fortællingen om fremtiden

Af Poul Struve Nielsen

Det var en smuk forårsdag i Flensborg den 19. maj 1943. Selvfølgelig var i Tyskland var i krig, har alt formentlig åndet fred og ro i byen fra morgenstunden, selvfølgelig med den agtpågivenhed, der nu engang er, når mange mænd var fraværende, fordi de var ved fronten, og når beboerne havde oplevet luftangreb. Mens Kiel og Hamborg nærmest blev jævnet med jorden under Anden Verdenskrig, oplevede Flensborg ifølge historiker og direktør for Museum Sønderjylland Axel Johnsen kapitel 'Det danske mindretal i Sydslesvig' i bogen 'Sønderjylland under krig og besættelse' kun 12 bombeangreb gennem hele krigen. Målet var skibsværftet, som blandt andet leverede ubåde til den tyske krigsmarine. De fleste angreb var i sommeren og efteråret 1942, så den 19. maj 1943 havde man i Flensborg ikke oplevet et bombeangreb siden 27. oktober året forinden.

Men klokken 12 blev stilheden på forårshimlen brudt af en luftalarm og siden af lyden af 63 amerikanske B-17 bombefly. De kom for at angribe skibsværftet. Angrebet varede fem minutter. På den tid blev der kastet 134 tons bomber. Ikke alle ramte deres mål. Da de amerikanske fly havde forladt luftrummet over Flensborg, var godt 1.500 mennesker i byen blevet hjemløse, og 82 havde mistet livet. 24 af de dræbte var fra det danske mindretal. De 14 var børnehaverbørn fra institutionen Ingridhjemmet på Batterivej. Også en syv år gammel storebror, der var mødt op i børnehaven for at hente sin lillesøster, blev dræbt. Da luftalarmen lød, tog de voksne i børnehaven, en 16-årig medhjælper og hendes 39-årige mor, børnene med til det beskyttelsesrum, der var blevet anvist dem. Det lå i kælderen i fiskefabrikken i den samme gade. Beskyttelsesrummet blev ramt af en af de allieredes bomber, og som Axel Johnsen skriver, er det "skæbnens ➤➔

bitre ironi, at børnehaven ikke blev beskadiget under angrebet". To børn overlevede mirakuløst, de andre børn blev dræbt. Fire danske familier mistede ikke kun et, men to børn under angrebet.

Et lille mindretal hårdt ramt

Det var en katastrofe og en tragedie for det danske mindretal.

"I et lille mindretal som det danske, der måske talte 4.500 mennesker under krigen, er det jo et ret voldsomt tab, og det er altid værre, at det er børn. Det er ikke meningen, børn skal dø," siger museumsinspektør René Rasmussen fra Sønderborg Slot. Han er en af de historikere, der siden har beskæftiget sig med den katastrofale hændelse, som det danske mindretal gennemlevede under krigen.

I forvejen var mindretallet presset af at være mindretal under nazismen og af, at næsten hele den voksne mandlige del af mindretallet var i hæren som tyske soldater.

Udover frygten for hårde straffe for at desertere, gjorde mændene fra det danske mindretal også deres pligt som tyske borgere for at kunne kræve deres ret som et lovligt mindretal. Og den diskussion kom også til at præge mindretallets og eftertidens reaktion på de frygtelige tab; og især begravelsen af de unge ofre for krigen.

Fra det officielle Tyskland blev der ikke gjort forskel på tysk og dansk. Den nazistiske krigslykke var vendt efter slaget ved Stalingrad, hvor Tyskland led nederlag i januar måned. Det nazistiske narrativ var under forandring. Den tyske propagandaminister Joseph Goebbels havde ændret sin propagandastrategi.

"Hidtil havde de militære sejre været det centrale omdrejningspunkt i propagandaen, men nu blev nøgleordet det tyske folks overlevelse,"

skriver historiker og tidligere forskningsmedarbejder i Forskningsafdelingen i Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Merete Bo Thomsen, i en artikel i Sønderjyske Årbøger i 2015 om tragedien med titlen 'Flensborg den 24. maj 1945.'

Den 24. maj er den dag, de danske børn blev begravet.

Den 18. februar havde Goebbels opfordret til den totale krig, og siden arbejdede han for at mobilisere hjemmefronten, så alle var inddraget i krigen, altså især civilbefolkningen, hvor han talte om, at de skulle tage krigens "tungeste byrder på deres skuldre, og at de (krigens byrder) bliver fordelt ligeligt på høj og lav, fattig og rig."

I løbet af krigen skønnes en halv million mennesker i Tyskland at være dræbt af allierede bomber og syv millioner at have mistet deres hjem. I 1943 var civilbefolkningen mærket, men det skulle blive meget værre. Det danske mindretals voldsomste civile tab var bombeangrebet i Flensborg.

Dansk begravelse

Fra mindretallets side var det afgørende, at de fik en dansk begravelse-sceremoni for de danske ofre. Flensborg Kommune tilbød, at de danske døde kunne blive officielt begravet. "De har måske villet vise det danske mindretal sympati eller medfølelse og give dem en begravelse med heil og honnør og det hele og har ikke forstået, at det ville de sådan set helst være fri for," siger René Rasmussen. Hverken forældrene til de danske børn eller det øvrige danske mindretal ønskede, at der skulle heiles ved graven.

Folkeraadet, som i 1939 var blevet oprettet som øverste besluttende myndighed for det danske mindretal i Sydslesvig og eksisterede frem til

Foto stillet til rådighed af Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Danske spejdere bar kisterne med 15 danske børn til gravene

1945, havde til opgave at træffe beslutninger på mindretallets vegne i denne meget vanskelige periode. Protokollen for mødet i rådet rummer referater fra den 5. maj og igen fra den 25. maj, hvor referatet kun handler om de danske dræbte i bombardementet. Men der er ikke noget referat af beslutninger truffet mellem tragedien den 19. maj og begravelsen den 23. maj. Det var heller ikke alt, der kunne refereres. På mødet den 25. maj diskuteredes blandt andet de midler, der var indsamlet i Danmark til de efterladte: "Hvis indsamlingen ikke blev centraliseret, var der fare for, at pengene blev spredte og ikke kom i de rigtige hænder," står der i protokollen. Det fremgik, at der var indsat et beløb på den danske Duborg-Skolens konto i Graasten Bank, tilfældigvis den samme bank, hvor Grænseforeningen under krigen oprettede en konto, og der er ingen tvivl om, at Grænseforeningens lokalforeninger har været særdeles aktive i kampen for at sikre hjælp til mindretallets nødlidende. Og det var sikkert ikke en uvant øvelse at få overført de i Danmark indsamlede midler på en diskret måde. Ifølge Merete Bo Thomsen blev begravelsen af de tyske ofre udført i fuld overensstemmelse med Goebels propaganda strategi. "Flensborgerne blev ikke ynket, men rost for deres stærke indbyrdes solidaritet og opfordret til fortsat kamp mod fjenden," skriver hun.

Krigens tragedier

Der er lavet film og skrevet bøger om bombardementet mod Shellhuset, hvor den franske skole på Frederiksberg ved København ved en fejl blev ramt af britiske bomber i 1945. 86 børn og 18 voksne blev dræbt. Det var tragisk, og det skete 21. marts 1945, få måneder før Anden Verdenskrigs afslutning. Hele Danmark sørgede.

Der var også medfølelse og opmærksom nord for grænsen i forbindelse med tragedien i Flensborg, hvor 24 fra det danske mindretal syd for grænsen blev dræbt, herunder 15 børn, der var i beskyttelsesrum med den danske børnehaven Ingridhjemmet. Således skrev Kolding Folkeblad den 24. maj 1943, på dagen hvor 20 danske, herunder de 15 børn, blev begravet:

"Over hele Sønderjylland flages der på halv stang i anledning af begravelsen. Særlig højtidsfuld var flaghejsningen i Kruså ved mindestenen for de danske Flensborgeres møde med Kongen i 1920, hvor ordene lød til dem: "I skal ikke blive glemt!" Den danske tragedie i Flensborg har dog ikke fået samme opmærksomhed i eftertiden som tragedien i København. Nu ridser magasinet Grænsen begivenhederne op.

Medlem af Folkeraadets forretningsudvalg, rådsherre, det vil sige byrådsmedlem, J.C. Møller kontaktede allerede den 20. maj Flensborgs overbordmester med et ønske om, at de danske ofre blev begravet "under hensyntagen til dansk skik og de pårørendes ønsker." Men da han, ledsaget af den daværende rektor på den Duborg-Skolen, Bernhard Hansen, mødtes med den nazistiske kredsledelse, ville de nazistiske partifolk have ofrene begravet efter det militære ritual, og de ønskede ikke de danske præsters deltagelse. Merete Bo Thomsen skriver, at det ifølge Bernhard Hansen var Jacob Kronika, en sydslesvigsk journalist, der havde gode kontakter i Berlin som korrespondent ➡

“I et lille mindretal som det danske, der måske talte 4.500 mennesker under krigen, er det jo et ret voldsomt tab, og det er altid værre, at det er børn

Historiker René Rasmussen

for Nationaltidende i København og flere andre aviser, der gennem sine kontakter sørgede for, at det blev en dansk ceremoni.

Ceremonien var ikke kun for børnene fra børnehaven. I alt blev 20 danske dræbte ved bombardementet begravet ved den samme højtidelighed. Men børnene fyldte selvfølgelig mest både i mindretallets bevidsthed og i Danmark, hvor tragedien heller ikke gik ubemærket hen.

Små kister

Kaj Munk skrev således den 27. maj i Berlingske Tidende:

“FEMTEN smaa Kister i Flensborg – 15 smaa danske Børn pludselig dræbt – det føles som et Greb i Struben. Vi leder efter en Mening i Tilværelsen.”

Begravelsen fandt sted på Fredshøj Kirkegård (Friedhof Friedenshügel) i Flensborg. Reportagen i Flensborg Avis beskrev, hvordan Flensborgs danske drenge- og pigespejdere “paraderede med spejdernes flag, skolens florumvundne banner og Ungdomsforeningens fane”.

De 20 kister på begravelsespladsen var smykket med krans og blomster i stort antal, både fra mindretallet og dets organisationer og “en række foreninger og institutioner” i Danmark.

Man kunne læse, at “en hel del landsmænd nord for grænsen også deltog”. Først sang man salmen ‘Lyksalig, lyksalig’. Så blev der læst skriftsteder, og pastor Jørgensen prædikede. Jordpåkastelserne fulgtes af et Fadervor. Kammersanger Aksel Schiøtz sang ‘Sov sødt, barnlille’, og der blev nedlagt krans, blandt andet lagde J.C. Møller en krans på vegne af Flensborgs overborgmester.

Rektor Bernhard Hansen holdt tale over sidste vers i

Grundtvigs salme ‘Den sigende dag med fryd vi ser’, som begynder med ordene ‘Så rejse vi til vort fædreland’.

Efter at velsignelsen var lyst, lagde lederen af børnehaven, som var til tandlæge, da bomberne faldt, blomster på de 15 børnekister, som blev båret til gravene af danske drengespejdere.

En af spejderne var den dengang 15 år gamle Karl Otto Meyer, som senere blev det danske mindretals mest kendte lederskikkelse i efterkrigstiden som chefredaktør på Flensborg Avis samt formand og medlem af den slesvig-holstenske landdag for mindretallets parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW). Karl Otto Meyer beskrev i sin erindringsbog ‘Frihed, lighed og grænseland’, hvordan hans fransklærer på Duborg-Skolen, Eli Jessen, også blev dræbt af bomberne, da hun skyndte sig hjem i stedet for at gå i kælderen ved luftalarmen. I timen havde de læst ‘La dernière Classe’ (Sidste time).

Han skrev om begravelsen af børnehavebørnene: ‘Jeg kunne ikke fatte, at 15 små børn skulle dø på den måde. Jeg kunne ikke se nogen mening med det. Man måtte forstå, at voksne under en krig måtte løbe en risiko, men små, uskyldige børn. Det var så meningsløst.’ Der skulle seks til at bære hver af de 15 kister. Så mange spejdere var der ikke, så Karl Otto Meyer fortæller, at de måtte opdeles i hold, og de tre hold gik fire gange, det fjerde hold tre gange. Da de skulle gå fjerde gang, spurgte tropsførereren Hans Futtrup, om de kunne klare det.

“Vi svarede: Ja vi kan. Vi klarede det, men det var svært. Ingen af os, som var med til at bære, har glemt denne dag.”

Karl Otto Meyer skriver videre, at det ikke kun gjaldt om at hjælpe de ramte familier og vise respekt overfor de små børn.

Ret og pligt til debat

“Vi gjorde det også, fordi vi ikke ville, at der skulle heiles over deres grave. Her mødte vi vores evige problem: Var det rigtigt at være loyal overfor det nazistiske Tyskland og acceptere pligtens bud for at bevare retten til hjemstavnen.”

Han tager dermed også i forbindelse med begravelsen af de danske børn fat i diskussionen om det danske mindretals ageren i forhold til det nazistiske regime.

Mindretallets ledelse indprentede, som han skrev, mindretallet til at være loyale tyske statsborgere. Og han gik i rette med Kaj Munks artikel i Berlingske Tidende, fordi Kaj Munk i artiklen også skriver: “Derfor har Tyskland og Danmark Fællessorg i dag”. “Det var svært at følge Kaj Munk,” skrev Karl Otto Meyer. Han var ikke enig med digterpræsten i, at den trofaste kærlighed til Danmark kunne forenedes med loyalitet overfor det Tyskland, som havde overfaldet Danmark og den øvrige verden. Karl Otto Meyer giver dog i sin erindringer også udtryk for, at han i skrivende stund, efter et langt liv som en ledende skikkelse i det danske mindretal, kunne have stor forståelse for, hvad mindretalsledelsen gjorde i 1933 til 1945. I øvrigt flygtede han selv over grænsen til Danmark i januar 1945 og gik under jorden på Fyn.

Historiker René Rasmussen har citeret følgende afsnit fra dækningen af tragedien i bogen ‘Front og bro’ om Flensborg Avis:

“Vi sørger over disse børn, vi lider med dem, der stod dem allernærmest. Der spørges hvorfor? Ingen glemmer dog, at de var danske børn, at de hørte os til, at de var led i en lovydig befolkning – lovydigheden kan i visse tilfælde blive af

skæbnesvanger virkning for den enkelte – og derfor ved vi, at der var en mening med også dette bitre offer”, og han har fokus på, at pastor Jordt Jørgensen i sin prædiken sagde:

“Vi er samlede her i dag for at begrave 20 medlemmer af vor danske menighed, som er omkomne ved et fjendtligt flyverangreb på vor by den 19. maj 1943”.

Det skabte debat, og det blev endda diskuteret, om Flensborg Avis skulle pille ordet ‘fjendtligt’ ud af referatet. “Det danske mindretals ville gerne have deres sorg i fred. På det her tidspunkt i krigen dør der børn hver eneste dag i Tyskland af bombeangreb. Når man så ikke ønsker at tage imod den tyske deltagelse, er det netop fordi, man gerne vil afgrænse sig fra flertallet”, siger René Rasmussen.

Håbet om en dansk fremtid

Han mener, at for de ledende folk i mindretallet var de danske ofre en større del af den danske fremtid. “Uanset hvor den bombe var kommet fra, så havde den dræbt de børn. Men i en situation, hvor hvert ord skal vejes på en guldvægt, betyder det noget, om det er ‘fjendtlige’ eller ‘allierede’ bomber. Hvis man mener, at briter og amerikanere er vores venner og kommer for at befri os, så er bomberne ikke kastet i fjendtlig hensigt mod mindretallet, men er en ulykkelig konsekvens af den nødvendige krigsførelse mod Hitlers Tyskland. Det er ‘collateral damage’, som det hedder i nutidigt militærsprog; det er uundgåelige civile tab som følge af krigsførelse. Grundholdningen i mindretallets ledelse var, at hvis de allierede skal befri Tyskland, så vil der være en pris i menneskeliv, der skal betales,” tilføjer han.

René Rasmussen understreger, at den slags hurtigt bliver politiseret. I ➔

15 små kister

Digterpræsten Kaj Munk, som den 4. januar 1944 blev dræbt af den nazistiske besættelsesmagt, efter at han var blevet hentet og revet ud af familiens skød i præstegården i Vedersø, skrev den 27. maj 1943 en artikel i Berlingske Tidende, som indledtes med de følgende to afsnit: “FEMTEN smaa Kister i Flensborg – 15 smaa danske Børn pludselig dræbt – det føles som et Greb i Struben. Vi leder efter en Mening i Tilværelsen. Og Gang paa Gang rammes vi af Oplevelser, der ligesom brøler det til os: Der er ingen Mening. Og vi fornemmer det, som skal vi kvæles. 15 smaa danske Børn – og havde de løbet og leget paa Legepladsen, var der ingenting hændt dem. Nu søgte de Beskyttelsesrummet, og der blev de dræbt. Moder Danmarks Hjerte krymper sig. 15 smaa danske Dreng og Piger, det er 15 gode Danskes Manddomsgerning, der skal undværes engang. Og det er usigelig Sorg og tungt, tungt Savn for ejegode danske Hjem i Dag, Hjem, der er under Byrde nok i Forvejen.”

mindretallets kontekst er der tale om en krig, og man lider tab hver dag.

“Tragedien bliver en del af det narrativ, at vi er en lovlydig befolkning, og det er det offer, vi må bringe for retten til at leve som danske i vores hjemstavn. Den debat har man haft i Sønderjylland i 1870’erne og 80’erne. Dengang var det almindeligt at de unge, danske udvandrede. Men det var en politik, der i længden ville ende med at tømme landsdelen for mænd og overlade den til tyskerne. Derfor måtte man sadle om og ændre politik. Derfor bliver det til en ny grundfortælling om, at man skal gøre sin pligt som tysk statsborger for at kræve sin ret som dansk mindretal. 6.000 faldne i Første Verdenskrig, det var prisen for Nordslesvigs genforening med Danmark,” siger han. Og i 1943 ligger 1920 altså ikke længere tilbage, end at det blev husket i mindretallet syd for grænsen. “Det danske mindretal har også haft en forhåbning om, at de ofre, de bragte i Anden Verdenskrig, ville forløse dem og bringe dem hjem til Danmark. Når de dræbte civile såvel som soldaterne også ses som et offer for mindretallets fremtid, så menes med fremtid: En dansk fremtid.”

Han påpeger, at grundfortællingen kommer ud af sønderjydernes ofre i Første Verdenskrig.

“Sydslesvigernes fortælling har sine rødder dybt forankret i en kristne grundfortælling; at lidelse er

forudsætningen for genopstandelsen. Hvis der ikke var en langfredag, kom der ikke nogen påskemorgen. Og det er så den tolkning, man kan ligge ind i det. Man er nødt til at tro, at Gud har en mening med tragedien. Og den mening kunne være Sydslesvigs genforening med Danmark,” siger René Rasmussen.

Sov sødt, barnlille

Aksel Schiøtz, der var Danmarks mest populære sanger og fortolker af danske sange under den tyske besættelse, kom til begravelsen og sang Grundtvigs tekst ‘Sov sødt, barnlille’ på Thomas Laubs melodi.
Første vers lyder:

Sov sødt, barnlille!
Lig rolig og stille,
så sødelig sov
som fuglen i skov,
som blomsterne blunde i enge!
Gud Fader har sagt:
Stå, engle, på vagt,
hvor mine de små er i senge!

Tragedien bliver en del af det narrativ, at vi er en lovlydig befolkning, og ‘det er det offer, vi må bringe for retten at leve som danske i vores hjemstavn’, siger René Rasmussen.

Foto: Graenseforeningen

Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud
for kun 7,50 kr. / 1 €
første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**AVIS

Mr. Nobody gik op mod Putin og vandt en Oscar i Hollywood

*Af Mariella Harpelunde Jensen
Fotos: Pavel Talankin*

Et dansk filmselskab hjælper i hemmelighed en ung lærer på en skole i Uralbjergene i Rusland med at lave en film. Læreren dokumenterer gennem to år ændringerne på skolen i den lille by Karabash efter invasionen af Ukraine i 2022. Optagelserne får enorme konsekvenser for hans fremtid, og til sidst er filmens producer Helle Faber og hendes hold nødt til at hjælpe ham ud af Rusland. Bag ham ligger nu grænser, der adskiller ham fra sin mor, kolleger på skolen og alle hans venner. Måske resten af hans liv? ➡

Foto: František Svatoš

Magasinet Grænsen talte med filmens danske producer Helle Faber om den tilbagevendende til en

gammel verden med propaganda, nationalisme, patriotisme og skæbnesvangre landegrænser, som Putins invasion af Ukraine 24. februar 2022 har udløst i Europa. "Det er dokumentarfilminstruktøren David Borenstein, der kommer med projektet til mig i efteråret 2022", fortæller Helle Faber.

"Han viser mig 10-15 minutters optagelser, som den unge lærer Pavel Talankin, også kaldet Pasha har filmet på sin skole i Karabash, hvor han er medielærer og videofotograf og derfor kan filme frit". De første optagelser Helle Faber ser, viser lærerne på Pashas skole stå i klasserne og udføre patriotisk undervisning, bl.a. lærer de eleverne at marchere. "Det er mit startpunkt, som producer på filmen", fortæller hun. "Det første jeg tænker er; 'Den her film, den skal vi bare lave.' Men jeg tænker også, at der ikke er nogen, der kommer til at se filmen nogen steder, nogensinde, hvis ikke vi ikke lykkes med at redde Pasha ud af Rusland og i sikkerhed. Det er de to overvejelser, der står lysende klart i mit hoved. To kæmpe opgaver".

En frustreret ung lærer rækker ud

Den unge lærer Pasha bliver efter den russiske invasion af Ukraine mere og mere frustreret over at se sin skole forvandle sig. Den normale undervisning, der inspirerer eleverne til at lære om verden, slippe tankerne fri og udtrykke sig, afløses

i månederne efter den russiske fuldskala-krig i Ukraine af en ny omfattende national politik for patriotisk undervisning. Det samme sker i skoler over hele Rusland.

Elever helt ned i de yngste klasser skal nu lære patriotiske digte, sange og taler udenad og marchere til militær orkestermusik i aulaen. Indhold og pensum i de forskellige fag i skolen redefineres også efter, at den nye Putinske krigs-undervisning implementeres i de russiske skoler. I sin tiltagende desperation over forholdene på skolen rækker den unge lærer Pasha ud i internettets enorme online-verden. Han er klar over, at han som skolens videofotograf har optagelser, der dokumenterer de store politiske forandringer og den massive propaganda, der skyller ind over alle dele af det russiske samfund.

Pasha får i al hemmelighed kontakt til filminstruktør David Borenstein, og herigennem filmproducer Helle Faber, og over de næste to år fortsætter Pasha sit arbejde og optagelserne på sin skole og deler samtidig sit materiale med filmholdet i en hverdag under voldsommere og voldsommere forhold.

De ved ikke at de er med i en film

"Jeg kommer fra en generation som oplevede Berlinmurens fald. Muren faldt, da jeg var omkring 20 år gammel, og så har der været alle de her år, hvor vi bare har tænkt, at nu var verden åben", fortæller Helle Faber.

"Nu kan vi handle med hinanden, og vi kan rejse frit på kryds og tværs af de gamle landegrænser. Men nu er det som om, at der er ➔

Info

Filmen "Mr. Nobody against Putin" vandt 15. marts 2026 en Oscar i kategorien for Bedste dokumentarfilm

Foto: Martin Bülbandt

Baggrund

Helle Faber er uddannet journalist og har arbejdet på DR, herunder ungdomsradioprogrammet 'P4 i P1' samt DR Nyheder. Senere blev hun filmproducent og har nu sit eget filmselskab MadelnCopenhagen. Som producer står hun bag mere end 50 dokumentarfilm, hvoraf flere har høstet dansk og international anerkendelse. Senest har hun med filmen 'Mr. Nobody against Putin' modtaget den eftertragtede Oscar-filmpris.

noget, der begynder at lukke sig igen. Især i forholdet til Rusland”.

“En af grundene til, at jeg tror, at vores film er blevet taget så godt imod, er, fordi filmen giver et indblik i, hvordan det er at være en helt almindelig russer lige nu i Rusland under fuldskala-invasionen i Ukraine. Det handler ikke kun om de frygtelige krigshandlinger i Ukraine, der er også en kæmpe ændring inde i Rusland i forhold til at legitimere krigen og skabe grobund for at unge mænd fortsat melder sig til fronten,” siger Helle Faber og fortsætter:

“Filmen giver et ægte billede af, hvordan russerne opfatter og oplever den her krig. Det er vigtigt, at vi ved, hvad der sker, fordi der ikke er nogen udenlandsk presse tilbage i Rusland. BBC har en medarbejder tilbage i Moskva, og TV2 prøvede at sende en reporter derover, men måtte hente ham hjem igen, fordi det ikke gav nogen mening. Når han talte med folk på gaden, så ville de enten ikke tale med ham, eller også sagde de noget, som de var sikre på, at regimet gerne vil høre”.

“I vores film ved de medvirkende ikke, at de er med i en film. Der er jo ikke andre end Pasha, der ved, at optagelserne skal bruges til en film. Pasha filmer, hvad der foregår, og optagelserne med lærerne, eleverne, forældrene, vennerne, familie og indbyggerne i Karabash giver et ægte billede af, hvem de her mennesker er, hvad de gør og siger. Deres liv og hverdag. Et hverdagsbillede af, hvordan de opfatter krigsindsatsen”. Helle Faber beskriver også, hvordan det var en etisk overvejelse for filmholdet ikke at bede nogen medvirkende om deres accept. På den måde kunne de ærligt sige, at de ikke vidste, de var med i en film. “Vi vurderede, at filmen – og indsigten – var vigtigere end samtykket i dette konkrete tilfælde”, forklarer hun.

Ubesvarede spørgsmål om livet i Rusland

På spørgsmålet om, hvorfor Helle Faber besluttede sig på at bruge fire år af sit liv på Pashas historie, svarer hun, at det netop er svarene på alle de spørgsmål, som står ubesvarede hen, som interesserer både hende og filmens instruktør David Borenstein.

Hvad tænker den russiske befolkning om invasionen og om krigens følger for de mange soldaters familier? “Jeg synes, at det allervigtigste og mest interessante spørgsmål i denne her krig er: Hvorfor siger den

russiske befolkning ikke stop? Stop til propaganda og stop til at sende deres sønner og mænd i krig. Det vil jeg gerne forstå”, forklarer Helle Faber.

Dobbeltspil med livet som indsats

Skolelærer Pasha fortsætter med at passe sit arbejde på skolen, mens han i hemmelighed samarbejder med det danske filmhold. En af hans nye opgaver i løbet af 2023/2024 er at dokumentere, hvordan skolen lever op til det russiske undervisningsministeriums nye krav om 'national politik for patriotisk undervisning.' Pasha skal nu også filme sine nære kollegers undervisning. Han skal dokumentere de andre læreres timer i bl.a. russisk historie, så ministeriet kan vurdere de enkelte læreres evne til at føre de nye undervisningsopgaver ud i livet.

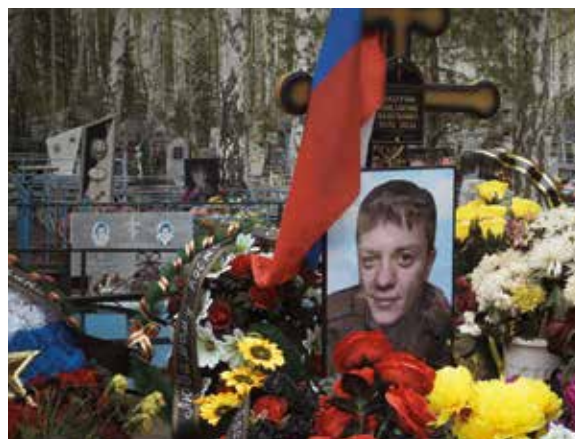
Hans optagelser skal dokumentere, at skolens lærere lever op til ministeriets krav om nye fortællinger om 'Ukrainske nazister', 'Ruslands afmilitarisering og afnazificering af Ukraine' og 'Ruslands særlige plads i historien i forhold til historien og kristendommen.' Denne registrering betyder en skærpelse af lærerkollegiets følelse af, at der fra myndighedernes side holdes øje med om de enkelte lærere følger den nye propaganda lov og lever op til de krav der nu stilles. Ministeriets ønske om dokumentation skaber utryghed mellem lærerne, for hvem er dygtigst til at følge de nye krav, og hvem er ikke en god patriot?

Det er også en del af Pashas arbejde på skolen at uploade filmet materiale i regeringens og undervisningsministeriets databaser. Samtidig fortættes stemningen af myndighedernes klare nationalistiske og patriotiske politik i alle dele af det lille samfund. På gaden. I butikker, på torvet og blandt kollegerne på lærerværelset.

Hvornår blev det for farligt?

“Det var svært for os at få en fornemmelse af, hvor farligt det var for Pasha at blive ved med at filme”, forklarer Helle Faber.

“Vi havde jo sådan set kun Pashas ord for, om situationen blev usikker i forhold til hans sikkerhed. På et tidspunkt kommer den paramilitære Wagnergruppe på besøg på skolen og underviser eleverne i at kaste med håndgranater. Det var specielt”, forklarer hun. “Alt det her blev jo lavet under super, super, super hemmelige forhold. Der var ingen, der vidste, at

Pasha var i gang med at lave en film sammen med os. Han filmede undercover i over to år”. Heldigvis opstår der ikke decideret farlige situationer under Pashas arbejde med optagelserne, men producer Helle Faber beskriver, hvorfor han for alt i verden ikke må blive afsløret.

“Straffen for Landsforræderi i Rusland er 25 år”, forklarer hun med stor alvor.

I sommeren 2024 lykkes det filmholdet i samarbejde med de tjekkiske producere at skaffe et Schengen-visa til Pasha, så han kan rejse ind i Europa, hvor han nu har fået asyl.

Pashas mor tror stadig på Putins historier

Tilbage i Rusland arbejder Pashas mor stadig på skolen i Karabash, og hun bliver rigtig sur på ham over, at han er rejst uden at sige farvel.

“Men det var vores vurdering, at det var alt for farligt at involvere hende i processen omkring at få ham ud”, forklarer Helle Faber.

Hun beskriver også, hvordan mor og søn ikke taler sammen de første måneder efter flugten, men så begynder de igen, fordi der går rygter om, at moren er blevet fyret på skolen. Pashas mor er skolebibliotekar, og hun stiller ikke spørgsmål til de nye undervisningsplaner fra Putin,

men der opstår alligevel forvirring i hendes verdensbillede, da der pludselig står i den lokale avis, at hun er blevet fyret. ‘Ej, jeg sidder her på skolen og læser, at jeg er blevet fyret’, skriver hun til Pasha.

Pasha beskriver senere, hvordan det er det øjeblik, hvor det går op for hans mor, at det måske ikke er alt, der står i avisen, der er rigtigt.

“Pashas mor er Putin-tro, hun er en af regimets hårdtarbejdende kvinder, som ikke har adgang til frie medier”, forklarer Helle Faber og fortsætter:

“Pasha siger selv, at det er første gang, han har hørt sin mor sætte spørgsmålstejn ved, om alt, hvad hun læser i avisen, er rigtigt”.

Helle Faber forklarer, hvordan det er meget abstrakt for os i et samfund bygget op omkring fri presse og folkeoplysning at opleve paradokserne i en verden gennemsyret af propaganda, ensidet journalistik og patriotisme gennem generationer.

Efter Pasha er kommet i sikkerhed, har filmholdet travlt. Filmen skal have premiere på en stor canadisk filmfestival i begyndelsen af januar 2025, men samtidig med filmarbejdet står Helle Faber med en ung Pasha, som er landet midt i et Europa, som er så anderledes fra den verden, han kender.

“Vi skulle jo ikke bare have Pasha ud af Rusland, men også sikre ham en eller anden form for liv. Jeg spørger ham om hvor han gerne vil bo, men det har han ikke så mange holdninger til. Hans eneste sprog er russisk, og jeg vidste med det samme, at Danmark ikke var en mulighed. Jeg ville ikke tilbyde ham et liv, hvor han skulle sidde syv år på et asylcenter”, fortæller Helle Faber.

“Pasha er jo et rigtigt menneske. Ikke en skuespiller der spiller en rolle”, forklarer hun.

“De her virkelige mennesker, som vi laver film med, de bliver jo hos os, indtil de selv giver slip. Og derfor har jeg jo også folk, der har været med i vores film, som jeg stadigvæk har kontakt til 15-20 år efter filmene har haft premiere”.

“Pasha er i fare, hvis han krydser grænsen til Rusland igen. Han kan ikke vende tilbage. Den grænse, han har krydset, da han begyndte filmprojektet sammen med os, er på alle måder et vendepunkt i hans liv. Og der er ingen vej tilbage til lærerkollegerne, eleverne, forældrene, vennerne og hans mor i Karabash” fortæller Helle Faber.

Grænsen er overskredet for altid.

Der er en gæst i 6. klasse på Klokkeholm Skole i dag. Eleverne har ikke mødt ham før, men han er kommet for at introducere dem til den historiske baggrund for det sønderjyske kaffebord, og så taler han også en smule sønderjysk.

Sønderjyske kagetraditioner i det nordjyske

*Af Mariella Harpelunde Jensen
Foto: Henrik Simonsen og
Christian Svane*

Klokkerholm Skole ligger i Brønderslev Kommune i Vendsyssel 300 kilometer fra den dansk-tyske grænse. Alligevel afholdt skolens 6. klasse som afslutning på faget 'Dansk madkultur- og sovse jævningsforløb' for nylig et sønderjysk kaffebord med alt, hvad det indebærer, og det i samarbejde med den lokale afdeling af Grænseforeningen. Det sønderjyske kaffebord er et kulturfænomen fra slutningen af 1800-tallet, hvor Sønderjylland var under tysk styre. Fænomenet lever den dag i dag, og restauranter og konditorier over hele Danmark og i grænselandet afholder jævnligt arrangementer, der er i familie med den historiske tradition. Arbejdet med at lave kagerne til det alsidige kaffe-

bord er en stor opgave, og det erfarede eleverne fra Klokkerholm Skole også. Traditionelt inkluderer kaffebordet nemlig minimum 14 danske bløde og hårde kager serveret i en særlig rækkefølge.

Traditionen foreskriver, at der først serveres syv slags bløde kager, boller, kringler, pandekager og sandkager. Herefter to-tre slags lagkager der udgør serveringens højdepunkt og viser toppen af arrangementets formåen. Her er helst en flødekage eller en napoleonskage.

Traditionelt slutter det sønderjyske kaffebord med syv slags hårde kager. Småkager og brune og hvide fedtkager bør ikke mangle. I det vestlige Sønderjylland skal der også være knepkager, der har navn efter lyden, når man bider i dem.

Elevernes reaktioner på oplevelsen med at skabe et traditionelt sønderjysk kaffebord var en blanding af overraskelse og forundring over det store arbejde med de mange kager, men der blev arbejdet hårdt.

En ikke helt almindelig lærer

Christian Svane, elevernes madkundskabslærer, er ikke en helt almindelig lærer. Han er nemlig også faglig rådgiver ved lærernes fagblad 'Folkeskolen', og så har han digitaliseret sin madkundskabsundervisning. "Her kan mine elever finde opskrifter og faglige artikler, som understøtter den mad, som vi laver i undervisningen", fortæller han. "Eleverne lever jo i en digital verden, men den kan også være indgangen til madlavning og det sønderjyske kaffebord", fortæller han. ➔

**“Hindbærssnitter!
– hvad er det for
et ord?”**

Elev

“Knepkager... He he”... De var fandme gode!

Elev

Christian Svanes hjemmeside 'DomesticScience.dk' har efterhånden udviklet sig til en undervisningsportal for madkundskabsundervisning i Danmark.

“Jeg håber at kunne inspirere mine elever til at tage endnu mere del i madlavningen i hjemmet med let tilgængelige opskrifter og en viden om maden, som forhåbentlig øger interessen og succesraten af madlavningen”, fortæller han.

Tilbage til den ældre herre, der taler sønderjysk

Manden, der taler sønderjysk, viser sig at være fra Grænseforeningen Vendsyssel, der er den lokale afdeling af Grænseforeningen. Han hedder Karl Damsgaard.

“Jeg fik lejlighed til kort at fortælle eleverne i 6. klasse om historien bag det sønderjyske kaffebord med baggrund i tiden, da Sønderjylland var under fremmedherredømme med de restriktioner, dette medførte”, fortæller Karl Damsgaard, der er lokalforeningens næstformand.

Han fortæller også generøst om hans tilknytning til den historiske kagetradition.

“Jeg kender til det sønderjyske kagebord fra min egen baggrund med en mor fra Als, som ligger i det Sønderjyske og dermed har jeg også lidt kendskab til den sønderjyske dialekt. Besøget på Klokkerholm Skole og mødet med eleverne gav mig anledning til at prøve kræfter med denne dejlige dialekt”, fortæller Karl Damsgaard, selvom han ikke er sikker på, at udtalen var helt perfekt.

Efter det store arbejde fik både elever og gæster fra Grænseforeningen Vendsyssel anledning til at smage på elevernes frembringelser.

På spørgsmålet om, hvad man kan bruge det sønderjyske kaffebord til i dag, svarer Karl Damsgaard;

“Der er mange indgange til at tale om grænselandets traditioner og historie. Indgangen kan også være et kaffebord og oplevelsen af selv at have lavet kagerne i den historiske tradition”.

“Havregrynskaach var fråderen”

Elev

“Hvem har lært jer at tale dansk?”

Tekst og foto: Mariella Harpelunde Jensen

Hatlund – Langballe Danske Skole ligger 25 km øst for Flensborg på noget, der ligner en pløjemark. Der er i alt

100 børn i børnehaven og skolen, som er en del af det danske skolesystem, og som drives af Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

100 børn i alderen 1-12 år, der taler dansk i Hatlund.

Skoleleder Klaus Andersen viser mig rundt på skolens område, og vi ender ved hegnet til pløjemarken foran skolebygningen i vintersolens tynde lys og strækker os på tå i forsøget på at få øje på Sønderborg og Danmark på den anden side af sundet.

“Det er lige derovre. Kun otte km i fugleflugt”, forklarer Klaus, men vi kan ikke se noget. Det er for diset. Skolen ligger på vejen mellem Flensborg og det sted, hvor Femern-forbindelsen om nogle år kommer til at redefinere naboskabet mellem Tyskland og Danmark. Igen.

Og skabe nye bånd mellem mennesker fra vores to lande. Og her ved pløjemarken? Der lugter, helt ærligt lidt, af gylle.

Åbenhed og kultur

Der er fem fuldtidsansatte lærere på skolen. Henrik, Markus, Eva, Nicole og Skrollan.

Henrik underviser første klasserne

Jeg står i et klasseværelse hos en gruppe børn i første klasse på en lille skole for det danske mindretal i udkanten af byen Steinbergkirche i Nordtyskland.

i matematik. Han er uddannet som lærer på seminariet i Haderslev, men underviser også i musik, og er ret ferm på en guitar. Skolens anden matematiklærer, Markus, der tager sig af 2. og 3. klasserne, er uddannet på seminariet i Tønder og underviser også i religion og kristendomskundskab. Nicole underviser 4., 5. og 6. klasserne, men hun er syg med feber, og derfor fungerer skoleleder Klaus også som vikar for skolens ældste elever i dag.

Udover at være vikar, skoleleder, skolebibliotekar, korleder, bestyrelsesmedlem i Sydslesvigsk Forenings lokale afdeling, byggeleder, far til to og fundraiser, har Klaus også det mindste skolelederkontor jeg har set i mange år. Til gengæld har han og kollegerne været med til at forhandle mere jord til børnehaven og skolen med en lokal bonde, gjort den gamle gymnastiksal til lokalområdets mødested med yoga, badminton, dans og selvfølgelig julefest med Lucia-optog. Skolen kæmper også en brav kamp for børnenes trafiksikkerhed på den travle og farlige hovedvej til Flensborg, som jo er børnenes skolevej. Det er en sag som ikke er nem at løse, og et glimt af en markering af en dødsulykke på landevejen på vej til Hatlund med krans og bånd i vejkanten, sætter udfordringerne i perspektiv. Klaus beskriver, hvordan børnene er nødt til at krydse hovedvejen på deres cykler fra de omkringliggende småbyer for at komme i skole. Også om vinteren i mørke, da hovedvejen ikke er oplyst. "Vorsicht! Kleine Füsse, grosse Zukunft" står der på trafik advarselplakaten udenfor skolen. "Vær opmærksom! Små fødder, stor fremtid". "Nehmt Rücksicht auf unsere Schulkinder, eure Gemeinde Steinbergkirche." "Vis hensyn til vores skolebørn, venlig hilsen jeres Steinbergkirche kommune".

Skiltene omkring skolen er både tyske og danske. Advarselene der skal øge opmærksomheden omkring de yngste trafikanter ud til hovedvejen er på tysk. Det samme er stoppestedet i bus app'en, mens skolens skilte 'Hatlund-Langballe Danske skole' er på dansk med en illustration af Dannebrog. Europarådet anbefaler tosproget skiltning, hvor mindretallene færdes. Det fremmer sameksistensen, integrationen og tydeliggørelsen af den flerkulturelle arv. Effekten og virkningen af den symbolske anerkendelse er vigtig. Skolens ansatte er også et mix af dansk og tysksprogede. Sprogene snor sig ind og ud mellem hinanden. Opgaverne er mange og pedelstillingen er nedlagt.

"Men det går alt sammen", siger Klaus og fortsætter: "Der er ikke længere nogen af skolens elever, der cykler til skole i vinterhalvårets mørke. Forældrene kører dem i bil, og det er jeg glad for".

Alene med første klasse

Skoleleder Klaus er ikke til stede under mit besøg i skolens første klasse, da han jo skal være vikar og undervise skolens ældste elever, men jeg har fået besked på, at jeg kan spørge børnene om lige hvad jeg vil – og et spørgsmål til de unge elever brænder sig på.

"Hvem har lært jer at tale dansk?"

Jeg har nemlig set tal der viser, at cirka en tredjedel af eleverne på de danske skoler i grænseområdet har danske forældre. Det danske mindretal svinder, mens tilstrømningen til de danske skoler samtidig eksploderer i disse år.

Så. "Hvem har lært jer at tale dansk?", spørger jeg. Næsten alle eleverne på 6 og 7 år er klar med hånden i vejret. Klar til at svare. "Børnehaven". "Børnehaven". Og igen. "Børnehaven". Det er altså Hatlunds børnehaves pædagoger der har lært børnene i første klasse på skolen at tale dansk. De sidste 20-30 procent af eleverne svarer "mor" og enkelt: "far".

Det er tyske familier i Sydslesvig, der sender deres

børn hen til skoleleder Klaus på den danske skole. Og der er flere af disse tyske familier på skolen, end danske mindretals familier. Alligevel fremstår skolen på alle måder som en helt normal lille skole i Danmark. Det er særligt.

Kulturhus til fremtiden

Hatlund danske skole og børnehave har eksisteret siden 1952, børnehaven fik sin egen bygning i 2008 og nyeste byggeprojekt er den gamle nedlagte pedelbolig på skolens grund, som har stået tom de sidste 5-6 år og nu er under ombygning.

Det lille lokalsamfund har samlet sig om ønsket om flere mødefaciliteter og rum til fællesspisning, især fordi skolens lille gymnastiksal er booket mange aftener om ugen til fritidsaktiviteter. Omhyggeligt og bæredygtigt renoveret kommer den tidligere pedelbolig til at danne en ny ramme om den danske kultur i Sydslesvig mere end 100 år siden den sidste grænsedragning mellem Danmark og Tyskland. Alt sammen i tæt sammenhæng med det daglige arbejde i børnehaven og på skolen.

Klaus og de andre frivillige har rejst pengene til renoveringen via en ansøgning til Sydslesvigsk Forening og Sydslesvigudvalget, og styrer selv byggeriet. Ved fælles hjælp er de gamle radiatorer blevet rensat for maling og genmalet, der er bygget garderobe og sat nye køkkenelementer op i anretterkøkkenet.

Det nye hus har fået navnet Hatlundhus. En sproglig hilsen til historiske Flensborghus, som er centrum for det danske mindretals kulturelle arbejde i Sydslesvig. Skiltet til er ikke malet endnu, men det er i proces. En håndværker går og pudser facaden. Nu mangler kun arbejdet med flisegangen, som skal renoveres med handicap adgang.

Tysk i frikvarterer og skolegård

Matematiklærer Marcus har undervist på skolen i et år, og han kan godt huske sin egen skolegårdsleg tilbage i 1980'ernes grænseland. Han gik på dansk skole i Flensborg og i frikvarterne under vild leg og boldspil slog han og klassekammeraterne over i tysk. "Tysk var vores modersmål og legesprog. Det er helt naturligt", forklarer han.

Det samme sker på Hatlund skole i dag, men i modsætning til i Marcus' skoletid irttesætter lærere, pædagoger og gårdvagt ikke børnene på skolen, hvis de leger på tysk i frikvarterne.

"Vi udskammer ikke børnene. Vi ved jo at langt de fleste er tosprogede. Og at tysk, ikke dansk, er deres første sprog", fortæller han.

"Der er ingen skam i at lege på, og tale tysk i skolegården, men i undervisningen taler vi dansk".

Forskning viser at mindretalssprog er identitetsdannelse for de mennesker der taler dem. Selvom mange af børnene i børnehaven og skole nok mest taler dansk netop her, så viser forskningen at sproget har en stor betydning for børnene og de unges identitet, selvom sproget udelukkende tales i skolen. De danske ord og den danske kultur bliver en del af hvem disse børn er. Ligesom børn undervist på frie grundskoler og Lilleskoler, Rudolf Steiner eller Montessori skoler i Danmark, tager eleverne fra de danske skoler i Sydslesvig skolekulturen med sig i voksenlivet. 100 børn der lever en hverdag med dansk sprog og kultur i Hatlund.

Tyske børn i danske skoler

"Hvorfor sender de tyske familier deres børn i dansk skole?", spørger jeg Klaus.

"Fordi de kan lide stemningen og kulturen på skolen. ➔"

Det faglige indhold har høj kvalitet, og fordi de bor i lokalområdet. De prioriterer den lokale nærhed”, svarer han.

Det tager pædagogerne seks måneder at lære børnene dansk i børnehaven, og lærerne lidt længere, cirka 9 måneder, hvis børnene først starter med dansk i første klasse.

“Men jeg har også lært en masse dansk af min storebror”, fortæller en af drengene i første klasse. Og flere stemmer i. Dansk og tysk. Tysk og dansk.

I kælderens viser Klaus mig rundt i det lille bibliotek med hygge og læsekrog. Her står de nyeste danske børnebogstitler. ‘Mira’, ‘Ternet Ninja’, ‘Vitello’ og selvfølgelig H.C Andersen. De røde bogkasser fra det danske bibliotek inde i Flensborg står klar til bogbussens næste besøg. Bussen kommer en gang om måneden med nye forsyninger. Klaus har organiseret en ordning med eleverne og deres familier, så de let kan låne og aflevere de danske bøger i en stor hvid plastik kasse fra IKEA med påskriften ‘Bøger til D.C-biblioteket.’

Jeg gætter mig til at D.C betyder Danske Centralbibliotek, som ligger i Flensborg. En af grænselandets

imponerende kulturinstitutioner. Den hvide bogkasse står lige ved hoveddøren til skolen og garderoben. Den er til at få øje på. Der er absolut ingen undskyldninger for at aflevere de danske biblioteksbøger for sent. På skolen lærer børnene også tysk, som på skolen defineres som et fremmedsprog.

Sprog. Sprog. Sprog

Klaus er en sprognørd. Han taler flydende tysk og dansk. Og fransk. Han interesserer sig for sprog og er vild med sprog. Han viser mig en af sine små post-it-sedler fra opslagstavlen på hans lille kontor, hvor han i hast har skriblet en sætning fra en sprogobservation blandt eleverne i anden klasse. Det var en elev der skulle smide et æbleskrog ud, men ikke ramte skraldespanden. Og en anden elev bemærkede; “Kan du smide det rigtig vej henne?”.

Ordstillingen er tysk, men ordene er danske.

Dansk: “Kan du smide det, den rigtige vej?”.

Tysk: “Kan du smide det rigtig vej henne?”.

Igen summer sprogene mellem hinanden. Der står en dato på Klaus’ seddel. 17. oktober 2025. På sedlen

står også navnet på den elev, der sagde sætningen.

“Jeg synes det er så spændende at høre dem finde deres vej i det danske sprog. Opmærksomheden mod det danske sprog er vores hovedopgave”, smiler Klaus og fortsætter. “Eleverne her er dygtige til at tale dansk, når de rykker ud af vores skole og videre ind på Jens Jessen-skolen i Flensborg efter 6. klasse”.

Det danske skolesystem står stadig rigtig stærkt i dette historiske landskab i Angel, den nordøstlige del af Sydslesvig.

Dansk kultur er et levende og aktivt tilvalg

En ting er sproget. En anden ting er dansk kultur. Højtider og mærkedage. Foreningsliv. Legepladser.

Humor. Tillid. Frivillighed. Højskolesangbog. Elevdemokrati. De danske pædagoger og lærere, og senere gymnasielærere er fannerbærere og centrale kulturformidlere i mindretalsarbejdet. Så de danske og dansktalende pædagoger og lærere i grænselandet endnu vigtigere. De står i hjertet af arbejdet, der betyder at almindelige tyske familier, der lever side om side med det danske mindretal, cirka 50.000 borgere i Sydslesvig, kender til dansk kultur, sprog og går til det med åbenhed og nysgerrighed. Så meget, at mange tyske forældre ønsker at deres børn skal gå på dansk skole.

I dag driver Dansk Skoleforening for Sydslesvig 55 dagtilbud og 43 skoler, heraf to med gymnasial overbygning; Duborg-Skolen og A.P. Møller Skolen. Cirka 5700 familier bruger skoleforeningens børnehaver og skoletilbud i Sydslesvig. De danske skoler og daginstitutioner er kvalitets tilbud på linje med de kommunale tyske skoler og privatskoler som Rudolf Steinerskoler og Montessori skoler i Grænselandet, og skriver sig på mange måder ind i den samme tradition som sidstnævnte, nemlig Friskole traditionen. Skoleforeningens danske skoler repræsenterer kulturudveksling og diplomati i sin fineste form, og skolearbejdet er historisk og helt centralt for forholdet mellem Danmark og Tyskland. Tyskland er Danmarks største nabo og næststørste eksportmarked. Europas stærkeste økonomi. Økosystemet omkring skolerne er finansieret af den danske stat og afhængigt af en konstant tilstrømning af unge engagerede lærere og pædagoger fra de danske seminarier og pædagoguddannel-

ser til grænseområdets skoler og daginstitutioner.

Det er vigtigt at unge dansktalende lærere og pædagog studerende fortsat får interesse for arbejdet i grænselandet. Pædagoguddannelsen: UC SYD tilbyder uddannelsen i byer som Esbjerg, Kolding, Tønder og Aabenraa.

Den store historie i Grænselandet

Tilbage i første klasse. Jeg stiller et sidste spørgsmål.

“Hvorfor taler man egentlig dansk på jeres skole?”

Der er stille. Børnene på 6 og 7 år tænker sig godt om, men de ved det faktisk ikke. Og så alligevel.

En spinkel pige rækker hånden op. Hun fortæller, at der engang boede danskere her, at der var en krig, og at der også skal være skoler til dem, der taler dansk efter der blev fred. Det har hendes dansktalende mor fortalt hende. Klassekammeraterne lytter opmærksomt. Jeg tror ikke de har hørt hende fortælle den historie før. Hendes svar handler om krig, fred og modersmål.

Modersmål er det fine begreb, som beskriver det sprog, man som barn, er givet af sine forældre. Modersmål er det sprog, et menneske tilegner sig i den tidlige barndom som det første i sit liv, sædvanligvis i sine forældres hjem. Mange børn tilegner sig ét eller flere andre sprog i barndommen og bliver dermed to eller flersprogede. For mange af dem vil modersmålet bevare en særstilling som det eneste sprog, hvori de kan finde nuancerede udtryk for deres tanker og følelser. Modersmålet er derfor en væsentlig bestanddel af menneskers personlige og samfundsmæssige identitet. ➔

Cirka to tredjedele af børnene her på Hatlund skole har ikke dansk som modersmål. Deres forældre er dansksindede, tysktalende sydslesvigere. Alligevel går børnene på skolen hver dag og uddannes i det danske skolesystem i Sydslesvig. Dansk bliver et sprog, de kan udtrykke deres tanker og følelser nuanceret i. Og i dialog med et andet dansktalende menneske vil eleverne fra Hatlund have en større mulighed for at gøre sig forståelige og føre en samtale fuld af nuance og præcision.

Også på et moderne dansk, da sprogene jo udvikler sig hele tiden. Nye tider, nye ord.

Vejen for kommunikation om dansk kultur og historie i Sydslesvig i grænseområdet ligger således åben.

Også i næste generation. Den danske mindretals forsker og historiker Jørgen Kühl siger det sådan her: "Medlemmerne af det danske mindretal forstår og taler dansk og tysk helt overvejende på moders-

målsniveau. Den kontinuerlige brug og fremme af det danske sprog er grundlaget for hele mindretals arbejdet. De danske skoler og børnehaver er af særlig betydning for dansk sprogkompetence".

Mark

Tilbage på marken hos Klaus. Jeg ser på den høje mand med det brede ansigt. Jeg tror ikke man kan stå et tryggere sted i Hatlund sogn med dygtige mennesker der hver dag arbejder med relationerne mellem Danmark og Tyskland med stor åbenhed og i børnehøjde i alle dets former og udgaver, end her ved hegnet til pløjemarken. Og jeg mærker, som dagen for mit besøg på skolen, lakker mod enden, en stærk følelse af at være blandt mindretallets eksperter. Mindretalspolitik er ikke bare fredspolitik, ikke bare kultur og sprogpolitik, men i høj grad også uddannelsespolitik. Uddannelse. Ausbildung. Ordene er et spejl.

Foto: Birnis / Wikimedia Commons – CC BY-SA 3.0. Beskåret og justeret.

Oplev historien hvor den skete

Vestfrontens Slagmarker

For historieinteresserede er det "årets tur" – men alle kan deltage.

Vi besøger bl.a. Flandern, leper, Braine og Verdun – steder hvor Europas historie blev formet.

→ Sidste tur med kulturrejseleder Jørn Buch.

Lauritzen Rejser
Rejser med indhold... APS

13. – 18. juni 2026

Tag med Lauritzen Rejser på en spændende rejse til slagmarkerne fra 1. Verdenskrig

Pris pr. person:
9.200,-

Tilmelding og program:

+45 74 72 15 20

✉ LR@Lauritzen-rejser.dk

Ret til ændringer forbeholdes.

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Holdsted-Brørup

8. april kl. 19:00. "Aktivitetshuset" Højmarksvej 20. Holsted. Oplæg med Generalsekretær Annette Lind. Generalsekretær Annette Lind, Flensborg fortæller om arbejdet i Sydslesvig, og om Nordisk samarbejde - i nutid og fremtid. Det er i samarbejde med forening "Norden". Pris: Entré, kaffe /kage 60 kr.

28. maj. *Tid og mødested udmeldes senere. Udflugt – Bustur til "Mikkelberg", - Husum, - og Nordstrand. Endeligt program kommer på mail m.m. senere. Tilmelding: erling.schellerup@gmail.com eller 61764711

Kolding

25. april. kl. 9:30 til den 26. april kl. 16:00. Hotel Koldingfjord, Fjordvej 154, 6000 Kolding. Grænseforeningens Sendemandsmøde. Alle medlemmer af Grænseforeningen er velkomne til at deltage. Programmet rummer udover generalforsamlingen med valg af nye medlemmer til hovedstyrelsen, et musik indslag, foredrag mm. og ikke at glemme festmiddag lørdag aften. Nærmere program følger senere. Pris: ca. kr. 600. Tilmelding sker direkte til Grænseforeningens sekretariat, eller til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

22. maj kl. 9:30. Kongeåmuseet Jernbanegade 7, Vamdrup. Tur omkring Ødis – på cykel eller i bil. Vi starter fra Søpavillonen og cykler ad mindre veje i den østlige del af

Ødis Sogn. Undervejs nyder vi den medbragte madpakke. Vi vil bl.a. høre om vadhusvæven. Efter endt tur vender vi tilbage til Søpavillonen, hvor Historisk Forening sørger for kaffen. Vi har ledsagevogn med! Pris: 50 kr. Tilmelding senest 18. maj på 2690 9563 eller 4032 9887.

6. juni kl. 8:00. Kolding busterminal, Jens Holms vej, 6000 Kolding. I Hans Christian Davidsens bog "Nazisternes sidste tilflugt" nævnes en række steder i Flensborg, som spillede en central rolle i de dramatiske uger omkring afslutningen af Anden Verdenskrig. H.C. Davidsen er med i bussen og har tilbudt en personlig rundvisning til nogle af de historiske steder i Flensborg og omegn. Bussen starter fra Kolding Rutebilstation kl. 8:00. Samler op i Haderslev på Hertug Hans Plads kl. 8:45. Undervejs til Flensborg serveres der kaffe og rundstykker. Derefter rundvisning i Flensborg i bus og til fods. I Flensborg spiser vi middag kl. 12:30 på Borgerforeningen i Flensborg. Kl. 14:00 besøges Lassens Minde, en gård fra 1892, som fremstår i sin autentiske form og fungerer som et mindretalsmuseum. Her serveres kaffe og kage. Forventet hjemkomst til Haderslev kl. 17:00. I Kolding kl. 17:45. Pris: 450 kr. til konto 7920 - 100 5281. Tilmelding: Senest lørdag den 1. juni til Hans Chr. Kehlet i Haderslev på telefon 42 38 84 43 eller GF Kolding ved Jutta Juhl på mail kolding@graenseforeningen.dk.

Sønderborg

29. maj. Den Danske Kirke, Harkielweg, Tarp i Sydslesvig. De Danske Årsmøder er et af årets højdepunkter i Sydslesvig, og man er altid meget glade for, når der kommer gæster fra Danmark. Pris: Omkring 600 kr. Tilmelding:

Mail: bo.trelborg@gmail.com eller telefon: 5192 0900. Diverse: Da der er usikkerhed omkring vores overnatningssted, udsendes endelig program senere.

8. juni 9:30-10:00. Kvickly i Nordborg og Alsion i Sønderborg. Hinrich Jürgensen, formand for Bund Deutscher Nordschleswiger, vil guide os på det tyske samlingssted på Knivsbjerg og fortælle historien om stedet og dets udvikling. Derefter får vi en let frokost, inden vi kører videre til Folkehjem, hvor Henrik Becker -Christensen, tidligere generalkonsul i Flensborg, vil præsentere malerierne af personer, der har kæmpet for danskheden her med H.P. Hansen i front. Der afsluttes med kaffe på Folkehjem. Venskabsforbindelsen fra Store Vi er inviteret til at deltage. Pris: 275 kr. for medlemmer, 350 kr. for gæster. Tilmelding senest den 29.05. ved betaling på MobilePay 62465 eller bankkonto 9570-133 51546 (Husk at angive navn) Gæster er velkomne.

Tønder

23. april kl. 19:00. Dagsorden ifølge vedtægterne. Efter kaffen vil Tore Brock, forstander på Ladelund danske Ungdomsskole i Sydslesvig, fortælle om skolen og samarbejdet via brobygning med erhvervsskolerne i Nibøl, Tønder og Aabenraa. Pris: Gratis. Tilmelding: Ingen tilmelding.

19. maj kl 19:00. Klægager, Østerende 13, 6261 Bredebro. Sangaften på Klægager med fællessang og fortælling fra Mads Rykind, forstander på Rødding Højskole. Pris: 125 kr. Tilmelding og betaling til TAG på konto 7970 - 0001027249 eller mobilepay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding) ➔

Vejle Vestereg

14. april kl. 14:00-17:00. *Balle Valgmenigheds Kirkehus, Ballevej 41, 7182 Bredsten*. Præst og medlem af Grænseforeningen Erik Ransby fortæller om kirkelivet og sin tid som præst i grænselandet, bl.a. i Aventoft, Sydvestslesvig. Deltagerne er velkomne til bagefter at supplere med egne fortællinger omkring personer og grænselandet. kr. 40 for kaffe/the og brød, bedes betalt til konto 0755 3225 667 577. Tilmelding: Senest den 7. april til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

6. maj kl. 7:30 ved *Dandyvej 1 og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle & kl. 8:00 P-plads, Kirkegade 3, 7182 Bredsten*. Forårsudflugt til Sydslesvig og venskabsforeninger i Lyksborg. kl. 10 ankomst til den danske skole i Lyksborg, Gorch-Fock-Str. 1 c, 24960 Lyksborg (Glücksborg), hvor vi deltager i morgensangen. kl. 11:00: Besøg i landskabsmuseet og økolandsbyen Unewatt, Unewattstrasse 1, Angel, hvor der spises frokost på kroen. kl. 14:30 eller 15:00: Lyksborg danske skole, hvor vi får kaffe mm og møder SSF, SSW, børnehaven, præsten m.fl. Pris: 300 kr. for frokost og kaffe + 300 kr., når der køres i bus ved min. 35 deltagere, indbetales til konto 0755 3225 667 577 Tilmelding: Senest den 30. april til rykind@bbsyd.dk, tlf., 4026 5489

29. maj kl. 15:00 til 31. maj kl. 19:00. *Sydslesvig eller P-Pladsen, Kirkegade 3, 7182 Bredsten*. De danske årsmøder i Sydslesvig foregår fra fredag eftermiddag til lørdag aften. Om søndagen kan man deltage i et af de tre store friluftsmøder, i Flensborg, Slesvig eller på vestkysten: Husum, Tønning eller Frederiksstad, hvor der startes med at gå i optog gennem byen

hen til festpladsen. Ved tilmelding i god tid er der mulighed for at arrangere overnatning. Det er også muligt at deltage blot en eller to af dagene. Tilmelding: Besked om deltagelse skal gives før påske til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

Aabenraa

16. april kl. 19:30. *Folkehjem i Aabenraa*. Mirco Reimer-Elster har i 2 år lagt sig i selen for at få Grænseforeningen tilbage til rødderne og frem mod fremtidens engagement for det danske mindretal for Sydslesvig. Han vil indvi os i de tiltag, som hovedforeningen og lokalforeningerne ud over landet har og vil sætte gang i en aktualisering af foreningen. Pris: Gratis. Tilmelding: <https://gfaa.nemtilmeld.dk/17/>

30. april kl. 14:30. *Billedsalen på Folkehjem, Aabenraa*. Sydslesvigsk Forening Flensborg og Grænseforeningen Aabenraa har i en årrække samarbejdet om på skift at få en person fra det danske mindretal og en fra Aabenraaområdet til at fortælle deres personlige historie. Nordfra fortæller tidligere Michelin kok og præst Thomas Nedergaard om sin kringlede vej fra kok til præst i "a bette kirk" i Aabenraa. Sydfra er fortælleren endnu ikke valgt, men bliver oplyst i et kommende nyhedsbrev. Pris: Gratis. Tilmelding: Senest den 25. april via: <https://gfaa.nemtilmeld.dk/21/>

27. maj kl. 8:00-18:00. *Parkeringspladsen foran Folkehjem. Sydslesvig-tur til Landdagen i Kiel og frilandsmuseet Molfsee* Vi bliver modtaget af en repræsentant for SSW, som vil fortælle om arbejdet i landdagen. Vi vil også få en guidet rundvisning. Frokosten spiser vi i husets kantine. Efter landdagsbesøget drager vi videre til Molfsee

frilandsmuseum lidt syd for Kiel. Pris: 400 kr. for medlemmer, ikke-medlemmer 450 kr. Tilmelding: <https://gfaa.nemtilmeld.dk/14/> Senest 10. maj.

MIDTJYLLAND

Randers-Mariagerfjord

13. maj kl. 19:00. *Spentrup sog-negård, Stationsvej 45, 8981 Spentrup*. Filmaften i samarbejde med Filmklubben i Spentrup hvor den anmelderroste fil "Hjem kære hjem" ses. Det er den tredje film i Frelle Petersens hjemstavnstrilogi om stille dramaer i Sønderjylland. Et stilfærdigt og gribende portræt af en hårdtprøvet hjemmehjælper. En varm fortælling om hvad der sker, når man ikke kan yde omsorg over for de mennesker, man holder mest af. Pris: 20 kr. (for kaffe). Tilmelding: Ingen.

5. juni kl. 15:00. *Sct. Clemens kirke, Parkboulevarden 15, 8900 Randers*. Grundlovsmødet foregår i samarbejde med Sct. Clemens kirke. Grundlovstalen holdes af provst em. Anders Bonde. Han er kendt som en virksom og iderig provst med en helt særlig og smittende jysk humor. Udover talen byder dagen på fællessang, kaffe og kage. Pris: Gratis. Tilmelding: Ingen.

Ringkøbing og omegn

23. april kl. 19:00. *Velling Kirke, Velling Kirkeby 28, 6950 Ringkøbing*. Vi mødes ved Velling Kirke, smukt beliggende ud mod fjorden. Her vil præsten Vivian Linnebjerg holde en lille andagt for os og fortælle om kirken. Vi fortsætter i Velling Forsamlingshus, hvor komponisten Erik Sommer, tidl. højskolelærer bl.a. i Silkeborg og lektor i musik ved Nørre Nissum

Seminarium, vil fortælle og lede fællessangen under overskriften "Tid til sang, og sange til tiden.". Pris: 140 kr. (inkl. kaffebord). Tilmelding: Senest fredag den 17. april til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888. Medarrangør: Grænsforeningen Skjern - Tarm og Videbækegnen

21. maj kl. 17:00 ved busafgangen fra Museumspladsen, Ringkøbing. Vi vil besøge den nyrestaurerede "Strandgården", hvor Morten Strandgaard vil fortælle om gårdens historie og vise rundt. Her vil vi også spise vores medbragte sandwich. Vi vil køre sydover mod Nr. Lyngvig, som rummer en fin lille havn. Efter vi har set os om der, vil vi drikke kaffe i hyggelige omgivelser. På havnen håber vi på at finde en rundviser, der kan fortælle os om Nr. Lyngvig Havn og lidt om dens historie. Måske er vejret lidt frisk, så vil det jo være oplagt at få skænket en lille skarp til halsen og nyde den i den skønne vestjysk natur. Pris: 175 kr. (inkl. bus, sandwich, drikkevarer, evt. entréer, kaffe og kage). Tilmelding: Efter "først til mølle-princippet" (begrænset antal pladser i bussen) senest fredag den 15. maj til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

Silkeborg-Hammel

13. april kl. 14:30-16:30. Medborgerhuset Lunden, sal 3, Silkeborg. Museumsinspektør Sally Schlosser Schmidt fortæller om Franciska Clausens liv og hendes kunst. Tilmelding hos jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541. Fælleskørsel fra hjemadresse i Viborgegnen ned til Silkeborg

og retur aftales senest dagen før på SMS 21843656 eller på e-mail karenmarieravn@gmail.com.

6. juni kl. 10:30-17:00. Museum Silkeborg. I år kommer SSF Dannevirke til Silkeborg. Vi er i gang med at forberede deres besøg. Vi skal bl.a. til moseligstræf på Museum Silkeborg. Hele fem moselig fra Gottorp museet i Slesvig besøger vores lokale Tollundmand og Ellingkvinde, som jo i forvejen befinder sig på Museum Silkeborg. Efter frokost tager vi til skulpturparken på Kunstbadet. Her vil der være rundvisning, en gåtur til Trolden og kaffe. Pris: 300 kr. Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541

Skanderborg og omegn

13. april kl. 19:30. Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg. Vi starter med et foredrag ved Generalkonsulen i Flensborg, Annette Lind, der vil fortælle om sit arbejde i Sydslesvig og det danske mindretal. Efter foredraget og en kaffepause vil vi afholde generalforsamling. Dagsorden ifølge vedtægterne.

4. maj kl. 19:30. Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg. Vi markerer 81 året for Befrielsen ved at afholde aftensang på årsdagen. Vi synger fra Højskolesangbogen og Kongelig Operasanger, Erik Harbo vil lede fællessangen og give nogle solonumre. Midtvejs holder vi en kaffepause. Pris: 30 kr.

*10. juni. *Tid og mødested udmeldes senere.* Vi besøger Schackenborg Slot, Møgeltønder Kirke, Højer Sluse og marskgården Hestholm, som bliver rammen om et Museum Wegner, da møbeldesig-

neren er født og opvokset i Tønder. Pris: Bekendtgøres senere. Tilmelding: Doris Nielsen tlf.: 22486473

Aarhus

10. juni kl. 8:00 - 21:00. Busholdeplads Musikhuset Aarhus. Tag med på en oplevelsesrig tur til Sønderjylland med kunst, natur, historie og sønderjysk gæstfrihed. Vi starter tidligt i Aarhus og kører sydpå til Nolde Museum i Seebüll, hvor Emil Noldes farverige og ekspressive kunst kan opleves i hans hjemlige omgivelser og den stemningsfulde have. Herefter går turen til Restaurant Slusen i Højer, hvor vi nyder frokost med udsigt til Vadehavet og marsklandet, mens vi tager en velfortjent pause midt på dagen. Efter frokosten går vi en tur ved Højer Sluse, hvor turledererne fortæller om sluseanlæggets historie og betydning. Dagen fortsætter med byvandring i Vesterende Ballum, hvor landsbyens byggestil og kulturhistorie udforskes, inden vi afslutter på marskgården Klægager med omvisning og smagsprøver fra det sønderjyske kaffebord. Pris: 1225 kr. Tilmelding: aarhus@graenseforeningen.dk senest mandag den 04.05.2026

NORDJYLLAND

Vendsyssel

19. april kl. 12:00. Vrå Sognegård, Sdr. Vråvej 11B, 9760 Vrå. Frokost: Sild m/karrysalat, gule ærter med flæsk og pølse inkl. øl / vand og snaps kl. 13:15 Generalforsamling. Ca. kl. 14:00 – Foredrag v/2. næstformand for Grænsforeningen, tidl. skoleleder Horst-Werner Knüppel om: "Fra fjendskab til venskab" – mellem Slesvig-Ligaen og Grænsforeningen.

5. maj kl. 19:30 Saltum-Alstrup Sognegård. Sønderjysk Forening for Hvetbo Herred Generalforsamling. Efter kaffen underholder Jens Justenlund Bestyrelsen.

Nordvestjylland

16. april kl. 15:00. Gaardbageriet, Agerøvej 14, Hvidbjerg, 7960 Karby. Foredrag "Grundtvig og Georg Brandes mødes ved den slesvigske sten" af Ove Korsgaard, prof. emeritus. Pris: 100 kr. for foredrag og udsøgte, velsmagende kager. Tilmelding: Nødvendig tilmelding senest 11. april af hensyn til serveringen til nordvestjylland@graenseforeningen.dk eller på telefon 20217964, Jørgen Bruun Christensen. Pris: Kr. 80,- Inkl. frokost, kaffe og kage. Tilmelding: Ingen tilmelding.

Aalborg

20. april kl. 17:00 - ca. 19:00. Vejgaard Bibliotek, Salen 1. sal. Hadsundvej 35, 9000 Aalborg. For ca. 2 år siden – den 1. marts 2024 – tiltrådte Annette Lind sin stilling som generalkonsul i Flensborg. Hun afløste Kim Andersen, som havde været generalkonsul siden 2017. Annette vil fortælle om hendes oplevelser i grænselandet, hvad hendes rolle som generalkonsul indebærer og betyder, og hvilken funktion hun har som bindeled mellem hhv. dansk og tysk kultur. – inkl. de mere "formelle" opgaver ift. myndighederne. Efter Annettes oplæg afholdes der generalforsamling. Aalborg Grænseforening er i denne anledning vært ved et ostebord – som i dagens anledning er gratis. Pris: Gratis. Tilmelding: Ikke nødvendigt.

SJÆLLAND

Lolland

19. maj kl. 13:30 Mindeparken i Gloslunde, Stenvadsvej 4, Gloslunde. Besøg på Stormflodsmuseet og mindeparken i Gloslunde. Kaffen indtages i Dannemare Forsamlingshus, Bygaden 53a, Dannemare. Historiker Ole Munksgaard vil guide på museet og fortælle om Stormfloden i Forsamlingshuset. Pris: 200 kr. pr. person. Tilmelding: Senest den 15. maj til Jytte Nielsen, 50 22 67 00 eller: zorba@mail.tele.dk

Sorø

8. april kl. 19:00. Lokale 111 på Værkerne i Sorø. En kort forhåndsorientering om turen til Berlin ved Peter Hammer. Generalforsamling iht. vedtægterne – dirigent Niels Henriksen. Tapas og vin & vand. Pris: Gratis – ikke medlemmer er velkomne. Tilmelding: Ingen.

29. april kl. 19:00. Degneparken 1, 4293 Dianalund. Generalforsamling efter vedtægterne. Lokalhistoriker Jørgen Mogensen fortæller om Marie Nielsen fra Dianalund, som blev missionær i Kina. Desuden sønderjysk tema. Pris: Gratis. Tilmelding: Ikke nødvendig.

17. maj til 21. maj – Studie & Oplevelsestur. Opsamling d. 17. maj ved Slagelse st. kl. 5:20, Sorø Busterminal kl. 5:45, SuperBrugsen kl. 5:55, Rødtjørnevej 6:00 og Holme Olstrup kl. 7:00. Sejlads med Gedser-Rostock færgeren kl. 9:00 mod Berlin. Besøg på det store kræmmermarkedet Mauerpark i Berlin. Ankomst til Park Inn Berlin Alexander Platz, et 4-stjernet hotel i Radisson-kæden. Efter (inkl.) middag en guidet spadseretur i nærområdet v/Peter. Mandag 18. maj; Efter morgenmad

bustur rundt i det østlige Berlin, som slutter ved Checkpoint Charlie. Potsdamer Platz, Holocaust Memorial, Brandenburger Tor mm. Tempelhof Lufthavn. Rundvisning på engelsk. Tirsdag 19. maj; Glienicke Brücke, og Potsdam. Botanischer Garten, Besøg i Bundestag hos SSW's Stefan Seidler. Onsdag 20. maj; Byvandring i Østberlin Eftermiddagen på egen hånd. Torsdag 21. maj; Hjemrejse dag. På vejen besøges byen Wittstock. Pris: 6.800 kr. pr. person (enkeltværelsestillæg 1.738 kr.) Tilmelding: Peter Hammer, pha@stofanet.dk, tlf. 30115143.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

20. april kl. 19:00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, 3400 Hillerød. Vi får besøg af Claus Mathiesen, cand. mag. i russisk og polsk, sprogofficer og studielektor ved Forsvarets sprogskole ved Forsvarsakademiet. Claus Mathiesen vil i sit foredrag behandle spørgsmålet om, hvad der ligger bag krigen i Ukraine, herunder forhold baseret på etnicitet og sprog, samt politiske orienteringer i forskellige dele af Ukraine. Pris: 30 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

5. maj kl. 19:00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, 3400 Hillerød. Generalforsamlingen er en forenings højeste myndighed og årets højdepunkt også for Frederiksborg GF. Vi glæder os til sammen med jer medlemmer at fejre demokratiet og det, at vi alle har indflydelse på foreningens virke og drift. Så kom med alle de ideer og tanker, du har om det, vi laver. Efter generalfor-

samlingen viser vi den traditionelle Årskavalkade om året, der gik hos os. Pris: Gratis. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

15. juni kl. 19:00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, 3400 Hillerød. Tobias de Fønns Wung-Sung, viden- og samlingschef ved Museum Sønderjylland kommer på besøg. Oplægget belyser forskellige danske forståelser af det tyske mindretal i Sønderjylland og landsdelens tyskthed gennem det 20. århundrede. Tysk kultur og sprog altid har været tilstedeværende i området, men det var først med grænsedragningen i 1920, at man officielt kunne tale om et tysk mindretal i Danmark. Men selv om grænsen var både demokratisk draget og senere blev beskrevet som forbilledlig, har opfattelserne af mindretallet og tysktheden i Sønderjylland gennem tiden langt fra altid været ukomplicerede eller udviklet sig lineært. Pris: 30 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

11. maj kl. 19:30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, 2970 Hørsholm. Indgang fra Ridebanen. Kulturredaktør ved Flensborg Avis, journalist og forfatter Hans Christian Davidsen kommer igen til Hørsholm. Denne gang fortæller Davidsen om sin nye spændende bog med titlen "Lige på Grænsen – her er fortiden aldrig helt forbi". 'Jeg vil gerne vise danskerne lænere oppe nordpå, at grænsen i sig selv er en seværdighed', skriver Davidsen. Pris: 50,00 kr.

København og Frederiksberg

14. april kl. 17:00-21:00. Brohuset, Vejlebrovej 45, 2635 Ishøj. Foreningens årlige generalforsamling afholdes som vanligt i Ishøj Kommunes Foreningshus "Brohuset". Vi starter kl. 17:00 med selve generalforsamlingen efterfulgt af spisning. Aftens foredrag: "Fra Tysker til Sydslesviger til dansk Sydslesviger" med Mirco Reimer-Elster. Vi glæder os til se jer alle.

SKAL JERES LOKAL-FORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 11. maj 2026

Udgivelse: 15. juni 2026

Lokalforeningsprogram:

Deadline: 3. maj 2026.

Udgivelse: 10. juni 2026.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@graenseforeningen.dk

Vision: Hvorfor eksisterer vi?

- Grænseforeningen eksisterer for at fremme og støtte dansk sprog og kultur i Sydslesvig og for at øge kendskabet til og forståelsen for grænselandets forhold.

Mission: Hvorhen vil vi?

- Grænseforeningen vil arbejde for et bredt folkeligt kendskab til forholdene i Sydslesvig og grænselandet.
- Grænseforeningen vil bidrage til en så dansk tilværelse som muligt syd for grænsen.
- Grænseforeningen vil bistå i at styrke de stærke sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen.

Aktion: Hvad gør vi for at nå derhen?

- Grænseforeningen bygger bro hen over grænsen ved at pleje eksisterende forbindelser og udvikle

nye fællesskaber mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark.

- Grænseforeningens lokalforeninger spiller en nøglerolle i mødet over grænsen.
- Grænseforeningen oplyser om vigtigheden af Danmarks fortsatte støtte til dansk sprog og kultur syd for grænsen.

Værdier: Hvilke principper guider vores måde at arbejde på?

- Grænseforeningen har et historisk ansvar for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på et åbent og tillidsfuldt samarbejde med flertal og mindretal i grænselandet.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på en overbevisning om, at fællesskab er drivkraften bag fremskridt.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup

1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark

Mogens Ladegaard, Grejs
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Frederiksen, Brønderslev
Ane Dragsbæk Poulsen, Thisted

Region Sjælland

Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

GRÆNSEFORENINGEN

Erik Styrimathr bliver løftet fra traileren til en plads på Vikingskibshallens værft.

Dr. Matthias Toplak, som er direktør for Vikingemuseet i Hedeby, er glad for at skibet, som han afleverede i Roskilde, nu er tilbage.

Fra vikingeby til vikingeby

Af Poul Struve Nielsen

Der er her, 1000 år efter Vikingetiden, opstået et interessant samarbejde mellem to af de vigtigste danske vikingebyer, Hedeby og Roskilde.

Der må næsten dengang have været kontakt mellem den midtsjællandske by, Roskilde, og den vigtige handelsby, Hedeby, ved Slien, ud mod Østersøen, der hvor den jyske halvø er smallest.

“Vores vikingeskib Erik Styrimathr er nu over 10 år gammelt, og de første planker har større revner eller er rådne. Vi er nu nødt til at få båden renoveret, så vi også kan sejle med den i Hedeby i de kommende år,” sagde dr. Matthias Toplak, som er direktør for

Vikingemuseet i Hedeby, da han kom til Roskilde med skibet i vinter. Vikingemuseet Hedeby er i øvrigt sammen med fæstningsværket Dannevirke på UNESCOs Verdensarvsliste.

Nu er skibet tilbage i Hedeby, hvor en erfaren vikingeskibsbesætning sejlermandskabet sejler i rundt i Slien og i farvandet ved Haddeby Noor, hvor man kan se det fra Hedeby-muset.

Turen frem og tilbage med vikingeskibet til Roskilde Vikingskibshals værft gik dog ikke til søs. Erik Styrimathr blev kørt på en trailer ad de nordtyske, jyske, fynske og sjællandske motorveje.